

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Institut impeachmentu prezidenta v politickém
systému Spojených států amerických**

Tomáš Pilař

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Bakalářská práce

**Institut impeachmentu prezidenta v politickém
systému Spojených států amerických**

Tomáš Pilarš

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce, panu PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky. Velký dík taktéž patří mé rodině, která mě po celou dobu studia náležitě podporuje.

Obsah

Úvod	6
1 Historické kořeny impeachmentu.....	8
2 Impeachment v Ústavě Spojených států amerických.....	10
2.1 Prezident jako součást institutu impeachmentu.....	10
2.2 Žalovatelné činy	12
2.3 Role Kongresu	14
3 Historický vývoj institutu impeachmentu prezidenta Spojených států amerických	21
3.1 Andrew Johnson	21
3.2 Richard Nixon.....	27
3.3 Bill Clinton	32
3.4 První proces impeachmentu Donalda Trumpa	37
3.5 Druhý proces impeachmentu Donalda Trumpa.....	44
Závěr.....	51
Seznam použité literatury a pramenů	55
Resumé	62

Úvod

Institut impeachmentu prezidenta Spojených států amerických se zásluhou Donalda Trumpa a jeho posledních dvou procesů dostal opět do popředí pozornosti široké veřejnosti. Kromě množství mediálního zájmu o tyto události taktéž oba procesy podpořily politologickou a ústavně-právní odbornou diskuzi zabývající se právě tímto institutem. Cílem práce tak bude tento institut představit s ohledem na jeho původní roli a význam, přičemž současně nabídne jeho měnící se politicko-historickou interpretaci.

V úvodu teoretické části budou nastíněny historické kořeny amerického impeachmentu – tedy, z jakého institucionalizovaného rámce a praxe původně vychází, a jakým způsobem se přenesl do oblasti Spojených států amerických. Následně bude představena a interpretována debata tvůrců americké federální ústavy – tzv. Otců zakladatelů, zabývajících se původním smyslem impeachmentu prezidenta. K tomu budou sloužit především odborné interpretace a záznamy z jednání Ústavního konventu konaném ve Filadelfii v roce 1787. Druhým zásadním zdrojem poskytujícím dobový pohled zakladatelů na institut impeachmentu jsou pak *Listy federalistů* – kolekce článků a esejí sepsaných delegáty Alexandrem Hamiltonem, Jamesem Madisonem a Johnem Jayem. Na základě ústavy poté práce popíše základní principy a mechanismy procesu impeachmentu v obou komorách Kongresu – tedy, jak podle praxe proces probíhá ve Sněmovně reprezentantů, a jakým způsobem v Senátu.

Ve druhé části se práce zaměří na popis dosud proběhlých procesů impeachmentu prezidentů Spojených států amerických. Budou představeny politicko-historické okolnosti, které vedly k jejich zahájení a faktické informace z těchto procesů. Na tomto základě pak bude prostřednictvím odborné ústavně-politologické debaty představena měnící se historická interpretace impeachmentu v kontextu jeho role a významu. Práce tak nabídne komparaci, tedy posouzení toho, do jaké míry se význam impeachmentu prezidenta v jednotlivých případech lišil či nelišil od původního záměru Otců zakladatelů. V poslední části práce rozebere obě řízení vedená s bývalým prezidentem Donaldem Trumpem.

K popisu proběhlých procesů impeachmentu prezidentů budou využívány především odborné články a publikace amerických ústavních expertů a politologů, jako jsou např. Brian Kalt, Jared Cole, Michael Gerhardt, Richard Neumann či Daniel Franklin. Vzhledem k mediální dostupnosti posledních dvou procesů Donalda Trumpa budou při jejich rozborech využity i informace z relevantních zpravodajských zdrojů, jako New York Times, Washington Post, BBC či Politico.

1 Historické kořeny impeachmentu

Historické kořeny impeachmentu sahají již do 2. poloviny 14. století, kde byl tento institut poprvé využit na půdě anglického Parlamentu, v té době tzv. *Good Parliament*. Tento mechanismus sloužil jako způsob, prostřednictvím jehož bylo možné odvolat z úřadu ministry jmenované monarchou, kteří na základě rozhodnutí obou komor Parlamentu sloužili mimo zájmy státu. Jelikož byl monarcha neodvolatelný, jednalo se tak o parlamentní nástroj, který de facto limitoval moc panovníka skrze omezování jím dosazených úředníků (Barker 2018: 31; Jilson 2021a). Britský impeachment ovšem nebyl omezen pouze na veřejné úředníky, ale mohl být veden de facto proti komukoliv vyjma královské rodiny, což byl jeden ze zásadních rozdílů oproti americké verzi (Franklin – Caress a kol. 2020: 7). Značně využívaný byl impeachment především v 17. století v období střetu mezi Parlamentem a dynastií Stuartovců, kteří usilovali o absolutní panovnickou moc. S tím, jak se však v průběhu dalších staletí moc panovníka snižovala, společně s ustanovením z 19. století, ze kterého vycházelo, že vláda bude odpovědna pouze Parlamentu (a nikoliv Koruně), ztratil impeachment svůj původní význam a bylo od něj upuštěno (Barker 2018: 31).

Britský model, jak bylo uvedeno výše, byl rozdělen mezi kompetence horní a dolní komory Parlamentu. Dolní sněmovna (*House of Commons*) iniciovala návrh článků impeachmentu. V případě, kdy došla k závěru, že se obviněná osoba dopustila závažných činů proti státu (jako např. zneužití svého úřadu, nesprávné použití finančních prostředků, zanedbání povinností, korupce, omezování parlamentních práv či zrada důvěry veřejnosti), postoupil proces do Sněmovny lordů (*House of Lords*) (Cole – Garvey 2019: 3–4; Franklin – Caress a kol. 2020: 6). Horní komora v tomto případě zastupovala roli soudu. V této fázi byli vyslýcháni obžalovaní a představeny důkazy obhajoby. Sněmovna lordů měla pravomoc, narozdíl od americké praxe, nejen zbavit obžalovaného jeho úřadu, ale i rozhodnout o jeho trestu, jehož součástí mohlo být i odnětí svobody (Barker 2018: 31–32; Cole – Garvey: 3–4).

Institut impeachmentu se netýkal pouze oblasti britských ostrovů. Vyskytoval se i v jejích koloniích, přičemž zásadní roli v kontextu ustanovení institutu impeachmentu do americké ústavy hrálo zavádění této praxe do oblastí dnešních Spojených států. Na rozdíl od britské praxe však procesy mohly být vedeny pouze proti vládním úředníkům, kteří byli dosazováni britskou autoritou. Ta však měla v procesech rozhodující slovo a v mnoha případech tak úředníky po impeachmentu opět dosadila zpět do svých předešlých pozic (Franklin – Caress a kol. 2020: 7–8). Ačkoliv byl v amerických koloniích aplikován britský model dvoukomorového procesu, jeho výsledek neměl právní následky, a tudíž se omezoval čistě na zbavení úřadu (Cole – Garvey 2019: 4).

Impeachment si mezi americkými koloniemi získal čestnou pověst, neboť poskytoval nástroj odporu vůči britské nadvládě. Technicky se jednalo o nástroj bez reálného efektu, jeho reprezentace protestu proti Koruně ale podporovala revolucionářské myšlenky o americké nezávislosti. Během revoluční války v letech 1775-1783 byl tak impeachment primárně využíván jako nástroj vzpoury a odporu. V tomto období tak můžeme pozorovat dvojí roli koloniálního impeachmentu: za prvé jako prostředek ochrany veřejných úřadů před zneužitím jejich moci, a za druhé jako nástroj „politické zbraně“ vůči nevyhovujícím veřejným činitelům sloužícím pod Korunou (Neumann 2007: 168; Franklin – Caress a kol. 2020: 8). Většina amerických států si institut impeachmentu ponechala i ve svých nových ústavách po Deklaraci nezávislosti, ještě před ratifikací federální ústavy. Tato zaběhlá modifikovaná koloniální verze impeachmentu se posléze stala hlavní inspirací pro začlenění tohoto institutu do nové federální Ústavy Spojených států amerických (Franklin – Caress a kol. 2020: 8–9; Cole – Garvey: 4; Neumann 2007: 168).

2 Impeachment v Ústavě Spojených států amerických

V této kapitole si představíme, jakým způsobem se ustanovil proces impeachmentu do Ústavy Spojených států amerických s ohledem na jeho původní roli a význam. Abychom se mohli přiblížit k pochopení původního významu a role institutu impeachmentu prezidenta Spojených států amerických, je potřeba nastínit a interpretovat diskuzi Otců zakladatelů (*The Framers*) během utváření federální ústavy. K tomu bude sloužit především interpretace diskuze z Ústavního konventu konaném ve Filadelfii v roce 1787, jehož cílem bylo právě vytvořit federální ústavu. Druhým zásadním zdrojem poskytující dobový pohled zakladatelů na impeachment, který v práci využijeme, jsou pak *Listy federalistů* sepsané delegáty Alexanderem Hamiltonem, Jamesem Madisonem a Johnem Jayem. Jak bylo výše zmíněno, hlavní inspirací pro americký impeachment se stal jeho koloniální model, který původně vycházel z britské verze. Tuto tezi potvrzuje Alexander Hamilton, který v *Listech federalistů* uvádí jako model pro ustanovení impeachmentu do americké ústavy anglické zvykové právo a parlamentní praxi (Jilson 2021a).

2.1 Prezident jako součást institutu impeachmentu

Američtí revolucionáři ospravedlňovali své odtržení od britské nadvlády na základě uzurpování a zneužívání moci, ze kterého obviňovali britského krále. Obava z neomezené autokratické vlády byla tak značná, že se v Článcích Konfederace s výkonnou mocí zprvu nepočítalo. Jelikož se však Konfederace jevila jako neúčinná v oblasti řešení politických a ekonomických otázek, sešli se Otcové zakladatelé roku 1787 ve Filadelfii, aby vytvořili novou federální ústavu, jejíž součástí měla nyní být výkonná moc (Neumann 2007: 64).

V otázce impeachmentu se tak během tzv. Ústavního konventu řešily v kontextu prezidenta jakožto výkonné moci dvě zásadní otázky – je vůbec nutné začlenit do institutu impeachmentu i prezidenta Spojených států? A pokud ano, za jakých podmínek (Barker 2018: 32)? Delegáti sjezdu si přáli silnou, ale na rozdíl od britské monarchie omezenější exekutivu. Většina z nich jednoduše předpokládala, že je nutné ustanovit jistý prostředek pro kontrolu nekalých praktik exekutivy (Jilson 2021a).

Guvernér Morris zastupující stát Pensylvánii a zastávce silné výkonné moci vystupoval proti zařazení prezidenta do impeachmentu, neboť by se pak dle něj mohl stát závislým na těch, kteří ho mohou v procesu odsoudit (Farrand 1911: 64–65). Naopak na druhé straně delegát z Connecticutu Roger Sherman prosazoval v otázce impeachmentu prezidenta neomezenou moc legislativy (Barker 2018: 33). George Mason z Virginie pronesl v rámci diskuze onu slavnou větu (Farrand 1911: 65)¹ odkazující na to, zda i někdo jako prezident má právo být v rámci zákona či spravedlnosti během funkčního období nedotknutelný. Mason dokonce podle Jilsona (2021a) uvažoval o prezidentovi jako o někom, kdo se může dopustit těch nejzrozsáhlejších nespravedlností. Edmund Randolph z Virginie na sjezdu podotkl, že prezident bude mít mnoho příležitostí svoji moc zneužít, především během válečného období, neboť by měl v tomto případě zcela pod kontrolou veřejné finance a armádu (Barker 2018: 33; Farrand 1911: 67). Delegát ze Severní Karolíny William Davie zase chápal impeachment vůči exekutivě jako nástroj, bez kterého by prezident nešetřil žádným úsilím ani prostředky, aby byl znovu zvolen do svého úřadu (Jilson 2021a; Farrand 1911: 64). Benjamin Franklin (Pensylvánie) považoval impeachment jako odstrašující prostředek k atentátu. Kdyby dle něj nebylo mechanismu, který dokáže vysoce postavené úředníky zbavit jejich moci, mohl by někdo využít k jejich sesazení extrémní prostředky (Franklin – Caress a kol. 2020: 10).

Na základě této debaty Guvernér Morris změnil svůj názor (Barker 2018: 33) a prostřednictvím hlasování 8 proti 2 delegátům bylo rozhodnuto, že prezident bude moci být zbaven úřadu prostřednictvím impeachmentu (Trickey 2017). Taktéž Alexander Hamilton, podporovatel silné exekutivy, si v *Listech federalistů* uvědomoval nutnost existence jisté pojistky, která zabrání případnému zneužití moci (Taylor 2019). Autoři ústavy se tak jasně domnívali, že impeachment je užitečným prostředkem, který dokáže zabránit nejvyšší exekutivní složce moci ve zneužívání své autority (Franklin – Caress a kol. 2020: 10).

¹ „*Shall any man be above Justice?*“

2.2 Žalovatelné činy

Další zásadní otázkou bylo v rámci utváření ústavy stanovení, za jakých podmínek je možno zbavit prezidenta jeho úřadu – tzn., které činy se jeví jako důvod k zahájení procesu impeachmentu prezidenta. V tomto kontextu tak mluvíme o tzv. „žalovatelných činech“ (*impeachable offenses*).

Již 27. července bylo potvrzeno rozhodnutí, na jehož základě mohl být proti prezidentovi zahájen impeachment kvůli činům, jako je pochybení či zanedbání svých povinností (*neglect of duty*) (Barker 2018: 33). Během Ústavního konventu však bylo představeno několik dalších návrhů, mezi které patřily např. velezrada, nesprávný úřední postup, zanedbání povinností, zpronevěra či korupce. Z těchto podnětů byly jako žalovatelné činy na základě Výboru pro detail nejdříve schváleny „velezrada, úplatkářství nebo korupce“ (*treason, bribery or corruption*), přičemž téměř o měsíc později tzv. Jedenáctičlenný výbor tyto činy bez debaty limitoval pouze na „velezradu nebo úplatkářství“ (*treason or bribery*) (Barker 2018: 33; Jilson 2021a; Horst 2020: 66-67).

Toto rozhodnutí vyvolalo mezi delegáty diskuzi – George Mason v reakci uvedl, že termín "velezrada, jak je definována v ústavě, nedosáhne mnoha závažných a nebezpečných činů" (Farrand 1911: 550, překlad autora)², včetně pokusů o rozvrácení ústavy, a navrhl zařadit termín *maladministration* (Trickey 2017). Pojem, který lze přeložit jako „nesprávný úřední postup“, by pravděpodobně zahrnoval širokou škálu trestných činů dle anglického zvykového práva. Tento termín byl ostatně již zahrnut jako důvod pro zahájení impeachmentu ve státních ústavách během Konventu (Cole – Garvey: 7). Masonovu návrhu oponoval především James Madison z Virginie, který argumentoval, že „tak vágní termín bude ekvivalentní funkčnímu období během potěšení Senátu“ (Farrand 1911: 550, překlad autora)³. Jinými slovy – pro Senát by zařazení tohoto termínu bylo výhodné, neboť by mu umožňoval zbavovat se prezidenta pod spoustou záminek. Guvernér Morris v reakci podotkl, že prevencí vůči „nesprávnému

² „*treason as defined in the constitution will not reach many great and dangerous offenses*“

³ „*so vague a term will be equivalent to a tenure during pleasure of the Senate*“

úřednímu postupu“ budou pravidelně konané volby. Mason tak od svého nápadu upustil a nahradil ho termínem převzatým z anglické praxe – „jiné těžké zločiny a trestné činy“ (*high crimes and misdemeanors*) (Barker: 33). Jelikož se jedná o velice problematický pojem z hlediska jeho definovatelnosti, budeme po zbytek kapitoly využívat zkratku *HCM*.

HCM představoval v anglickém zvykovém právu standard aplikovatelný na chování proti státu, jako např. zneužití vládního úřadu či moci, nesprávného využití finančních prostředků, zanedbávání povinností, korupce či zrady důvěry veřejnosti (Cole – Garvey: 6–7). Během období Konventu probíhal britský impeachment proti bývalému generálnímu guvernérovi Indie Warrenu Hastingsovi právě na základě obvinění z *HCM*, který v procesu zahrnoval činy jako nesprávný úřední postup, korupci a zločiny proti indickému lidu. Mason Hastingsův proces využil jako argument a inspiraci pro zařazení *HCM* do ústavy, neboť se domníval, že na rozdíl od limitované „velezrady nebo úplatkářství“ zahrnuje mnohem větší spektrum nebezpečných a závažných činů, které by v případě zneužití moci prezidenta mohly ohrozit stát. Toto potvrzuje fakt, že původní Masonův návrh zněl „jiné těžké zločiny a trestné činy proti státu“ (*other high crimes and misdemeanors against the State*), který byl posléze Výborem pro detail upraven – pasáž „proti státu“ z něj byla odstraněna (Barker: 33). K lepšímu porozumění původního smyslu tohoto termínu z hlediska zakladatelů slouží 65. část *Listů federalistů*. Alexander Hamilton se v ní zmiňuje o žalovatelných činech jako o těch, které vychází z nemorálního či nesprávného jednání veřejných činitelů zneužívající veřejnou důvěru. Jelikož se tyto činy dle Hamiltona dotýkají bezprostředně společnosti, označuje je jako „politické“ (Kalt 2019: 5).

Debata ohledně přesného původního významu *HCM* je i v dnešní době velice rozšířená a bývá hlavním zdrojem kontroverze impeachmentu kvůli jeho neupřesněné definici – na rozdíl od pojmů „velezrada“ a „úplatkářství“, které jsou jednoznačné a definované. O „velezradě“ se americká ústava zmiňuje tímto způsobem: „Jako velezrada může být kvalifikováno pouze vyvolání války proti Spojeným státům nebo spolčení se s jejich nepřítelem, poskytování mu pomoci a

podpory. Nikdo nebude obviněn z velezrady, pokud tento akt nebude potvrzen dvěma svědky nebo nedojde-li k přiznání dotyčné osoby při veřejném zasedání soudu“ (Ústava Spojených států amerických, Článek III., Oddíl 3.)⁴. „Úplatkářství“ sice není definováno ústavou, nicméně v době Konventu se jednalo již o trestný čin, který byl uzákoněn prvním Kongresem v roce 1790 (Cole – Garvey 2019: 22).

Přestože přesné vymezení žalovatelných činů v kontextu impeachmentu je vzhledem k pojmu *HCM* ne zcela jasné, na základě výše představené debaty zakladatelů a dobových zdrojů jsme se pokusili přiblížit k jeho původnímu významu. Vedle „velezrady“ a „úplatkářství“ tak mluvíme o takových činech, které zahrnují závažná veřejná pochybení (Kalt 2019: 5), zločiny proti státu, zneužívání mocenské autority a společenské důvěry ku vlastnímu prospěchu či podkopávání ústavních principů (Horst 2020: 67–68). Nutno dodat, že pojem *misdeemeanors* v termínu *HCM* nepředstavoval v kontextu té doby trestný čin tak, jak ho chápe dnešní moderní právo. Během období Konventu o něm mluvíme spíše jako o nesprávném či nemorálním chování. Z toho vyplývá, že podle Otců zakladatelů mohou do žalovatelných činů spadat i taková jednání, která nejsou v rámci platného práva protiprávní (Neumann 2007: 172–173; Kalt 2019: 4–5).

Výsledná podoba týkající se aktérů a žalovatelných činů v rámci procesu impeachmentu byla v americké ústavě schválena v následující formulaci: „Prezident, viceprezident a všichni úředníci Spojených států musí být zproštěni funkcí, budou-li obžalováni a usvědčeni z velezrady, úplatkářství nebo z jiných těžkých zločinů a trestných činů.“ (Ústava Spojených států amerických, Článek II., Oddíl 4.)

2.3 Role Kongresu

Další zásadní otázkou rezonující během Konventu bylo, které orgány budou mít kompetence k zahájení procesu impeachmentu, a které právo na to rozhodnout o vině či nevině obžalovaného. Jelikož už některé státy měly proces impeachmentu

⁴ Překlad americké federální ústavy viz Tindall – Shi (1994).

zavedený již během utváření federální ústavy, zaběhlá praxe dvoukomorového procesu, ve kterém dolní parlamentní komora iniciuje, navrhuje a schvaluje články impeachmentu, přičemž horní zastupuje roli soudu, a tedy vydává finální verdikt, se jevila jako hlavní inspirace. Během debaty nicméně zazněly různorodé návrhy (Bomboy 2017).

Virginský plán, představený Edmundem Randolphem, navrhoval svěřením institutu impeachmentu do rukou dolní komory a federálního soudnictví. Podle tohoto konceptu, který byl podporován především Jamesem Madisonem, by pak měl Nejvyšší soud Spojených států v otázce odsouzení a zbavení úřadu rozhodující slovo (Barker 2018: 32). Na druhé straně návrh představený delegátem Williamem Patersonem – tzv. New Jersey plán nepočítal v této otázce se zapojením žádné komory Kongresu. Rozhodnutí o zbavení úřadu by bylo vykonáno na základě žádosti většiny státních guvernérů. Alexander Hamilton v debatě představil svůj plán založený na britském právním systému a výše zmíněné koloniální praxi – obvinění na základě iniciace dolní komory a následné odsouzení horní komorou (Bomboy 2017).

Hamilton silně zastával názor, že Senát má v procesu impeachmentu zastávat roli soudu, neboť jsou dle něj jeho členové zástupci lidu, který v něj dal svou důvěru (Barker 2018: 32). V *Listech federalistů* č. 65 uvádí, že by Nejvyšší soud nebyl tím správným orgánem – jeho členové by nebyli tolik stateční, jak by bylo požadováno při plnění dle něho tak obtížného úkolu (Hamilton 1788). Hamilton taktéž pochyboval, zda by Nejvyšší soud „měl stupeň kreditu a autority“ (Hamilton 1788, překlad autora)⁵ k provedení svého rozsudku, pokud by byl v rozporu s obviněním vzneseným zákonodárným sborem – v tomto případě Sněmovnou reprezentantů (Barker 2018: 32). Zakladatelé taktéž pochybovali o nezávislosti členů Nejvyššího soudu, neboť by byli jmenováni prezidentem. V tom případě, pokud by před soudem v procesu impeachmentu stanul samotný prezident, o jeho osudu by rozhodovala jím jmenovaná porota, která mohla

⁵ „would possess the degree of credit and authority“

stranicky rozhodnout v jeho prospěch (Cole – Garvey 2019: 5–6). Guvernér Morris, který dříve kritizoval závislost exekutivy na legislativě, v debatě připustil, že by Nejvyšší soud mohl být v procesu impeachmentu zkorumpovatelný. Sám označil Senát jako ten jediný tribunál, kterému je možno důvěřovat, neboť by jeho členové byli v případě rozhodování o zbavení úřadu pod právní přísahou (Farrand 1911: 551).

Od začlenění Nejvyššího soudu do procesu impeachmentu bylo nakonec upuštěno – delegáti schválili již výše představený „poameričtější“ model původně vycházející z britské praxe, ve kterém dolní komora (Sněmovna reprezentantů) iniciuje a schvaluje obvinění impeachmentu, přičemž horní komora (Senát) rozhoduje o vině či nevině – o zbavení úřadu. Otcové zakladatelé tak svěřili proces impeachmentu zcela do rukou Kongresu. Jedinou výjimkou, kdy federální soudnictví vystupuje v procesu, je případ impeachmentu prezidenta. Během něho řídí jednání v Senátu předseda Nejvyššího soudu. Toto ustanovení zajišťuje, že viceprezident, který je ve své obvyklé funkci předsedou Senátu, nebude předsedat řízením, která by případně vedla k jeho prospěchu – viceprezidenti mohli být totiž členy jiné strany, než prezident (Cole – Garvey 2019: 6).

„Sněmovna reprezentantů zvolí svého předsedu a ostatní orgány; pouze Sněmovně náleží právo podat návrh na zbavení úřadu.“ (Ústava Spojených států amerických, Článek I., Oddíl 2.) Tvůrci svěřili Sněmovně reprezentantů výhradní pravomoc iniciovat a schvalovat obžalobu impeachmentu. Tomuto orgánu tak byla ponechána zásadní otázka – zda byl spáchán žalovatelný čin, tedy zda došlo ke „zradě, velezradě nebo jiným těžkým zločinům a trestným činům“. Ústava taktéž dává Sněmovně obecnou pravomoc strukturovat svá pravidla během řízení impeachmentu (Constitution Annotated nedatováno). Proces tak může být formálně zahájen kdykoliv bez ohledu na zdroj, který se dožaduje vyšetřování, zda byly spáchány žalovatelné činy.

V praxi bývá impeachment iniciován usnesením či prohlášením poslanců o obvinění, nicméně o jeho zahájení může být požádáno i externími aktéry – například prezidentem, vládními orgány, na základě obvinění vznesených státními

či federálními právními orgány nebo prostřednictvím petice občanů (Gale 2019; Cole – Garvey 2019: 10). Proces pak postupuje k vyšetřování, kterého se většinou ujímá Soudní výbor Sněmovny reprezentantů. V některých případech může Sněmovna zahájit zcela nezávislé vyšetřování. V jiných případech se vyšetřování impeachmentu může opírat o záznamy dodané externími subjekty (Cole – Garvey 2019: 10). V této fázi Soudní výbor většinou pořádá veřejná slyšení, předvolává zainteresované osoby, svědky či shromažďuje důkazy a záznamy případu. Na konci vyšetřování poté vydává doporučení, zda v případě pokročit k přípravě tzv. článků impeachmentu, o nichž následně Sněmovna hlasuje (Bomboy 2019). Teoreticky by ovšem Sněmovna mohla jen uspořádat hlasování o člancích, aniž by pověřila jakýkoliv výbor k vyšetřování (Savage 2021). Jsou-li tyto články schváleny prostou většinou poslanců, pověří dolní komora tzv. manažery, kteří případ předkládají Senátu s požadavkem o zahájení „soudního“ procesu. Tito manažeři pak obvykle v senátním procesu vystupují jako prokurátoři (Cole – Garvey 2019: 11).

„Pouze Senát má pravomoc rozhodovat o všech návrzích na zbavení úřadu. Zasedá-li Senát za tímto účelem, senátoři musí složit přísahu nebo slavnostní slib. Je-li souzen prezident Spojených států, jednání řídí předseda Nejvyššího soudu; nikdo nemůže být odsouzen bez souhlasu dvou třetin přítomných senátorů.“ (Ústava Spojených států amerických, Článek I. Oddíl 3.) Kromě těchto ústavních vymezení se dále nespécifikuje, jakým způsobem by Senát měl vést řízení impeachmentu, nicméně jeho podoba je do značné míry determinována povahou vznesených obvinění Sněmovnou reprezentantů.

Jak již bylo uvedeno, líčení v Senátu zastupuje v procesu impeachmentu roli soudu (Cole – Garvey 2019: 13). Poté, co je po hlasování Sněmovny reprezentantů proces svěřen tomuto orgánu, následuje předvolání obžalovaného, jemuž je umožněna obhajoba (Gale 2019). V případě impeachmentu prezidenta soudnímu procesu předsedá předseda Nejvyššího soudu. Předseda řízení je v této fázi významný, neboť má velký vliv na to, jakou podobu bude mít soudní procedura, tedy např. jaký počet svědků bude předvolán (Franklin – Caress a kol.

2020: 34). Zmiňovaní manažeři ze Sněmovny reprezentantů hrají v procesu roli státních zástupců, kteří se snaží dokázat vinu obžalovaného. Ten na druhé straně představí své právní zástupce, kteří stejně jako v právním procesu dokazují jeho nevinu. Členové Senátu pak během líčení slouží jako soudní porota, která následně hlasuje o vině či nevině obžalovaného (Savage 2021).

Finální verdikt senátorů se limituje na tři možnosti: zproštění obžaloby, odvolání z funkce nebo odvolání z funkce s budoucím zákazem zastávat veřejné funkce. Jelikož se rozhodnutí omezuje „pouze“ na zbavení úřadu, a nemá tedy žádné právní následky, je tento proces označován jako politický. K tomu, aby však byl obžalovaný shledán vinným a následně tak zbaven úřadu, je potřeba hlas tzv. dvoutřetinové supervětšiny přítomných senátorů (Gale 2019). Toto zásadní ustanovení má za následek, že ačkoliv do současné doby došlo k obžalování prezidentů Sněmovnou v procesu impeachmentu celkem čtyřikrát, ani jeden z nich nebyl reálně Senátem odsouzen a zbaven tak úřadu. Tato pojistka byla zakladateli vytvořena za účelem ochrany institutu impeachmentu před zpolitizováním – tedy, aby jeho vyvolání nebylo pouze předmětem politického boje uvnitř stranického systému (Hoffer – Hull 1984: 97; Ohnesorge 2019). Jak se vyjadřuje James Madison v *Listech federalistů*, jedná se podle něj o jistý štít, který chrání před partikulárními zájmy a jinými překážkami, které by vedly k unáhleným rozhodnutím (Frost – Sikkenga 2019: 322).

Dalším význačným prvkem senátního procesu je ústavní povinnost každého zasedajícího senátora během tribunálu složit speciální přísahu. Tato přísaha je odlišná od té, kterou skládá každý člen Kongresu na začátku svého mandátu. Požadavek speciální přísahy tak pouze podtrhuje jedinečnou povahu role, kterou Senát hraje v procesech impeachmentu, přinejmenším ve srovnání s jeho běžnými poradními funkcemi. Samotná přísaha pak odkazuje na nestranné konání v souladu s ústavou a zákony (Cole – Garvey: 14).

Rozhodnutí tvůrců svěřit impeachment do rukou Kongresu představuje pro americký politický systém zásadní kontrolu nad ostatními složkami federálních orgánů. Tato instituce je v roli Kongresu vnímána jako nástroj, který udržuje

system brzd a protivah (*check and balances*) – v kontextu naší práce především mezi federální legislativní (Kongres) a výkonnou složkou moci (prezident) (Gale 2019). Zakladatelé si ovšem nedělali iluze o jeho případném zneužití, kdy by se tato instituce stala součástí stranického boje mezi jistými frakcemi. Hamilton sám v *Listech federalistů* proces impeachmentu vnímá jako událost, která může rozdělit komunitu na strany jak přátelské, tak nepřátelské vůči obviněným. Tyto komunity se pak mohou připojit k již existujícím frakcím – v takových situacích pak podle Hamiltona existuje nebezpečí, že rozhodnutí o vině či nevině bude záviset spíše na komparativní síle stran než skutečných činech obviněného. Od iniciátorů impeachmentu v takových případech lze pak jen stěží očekávat neutralitu vůči těm, proti kterým je proces veden (Katyal 2000: 175–176).

Přestože tak delegáti předvídali, že prezidenti budou mít v Kongresu jak příznivce, tak oponenty, neočekávali, že by se tyto frakce postupem času tak silně polarizovaly a zatvrdily do trvale válčících táborů (Kalt 2019: 6). Tvůrci nicméně považovali Senát za nejvhodnější a nejdůvěryhodnější těleso, kterému je možno tento těžký úkol svěřit (Katyal 2000: 176). Hamilton totiž vnímal impeachment jako „metodu NÁRODNÍHO VYŠETŘOVÁNÍ veřejných činitelů“ (Hamilton 1788, překlad autora)⁶, tudíž, kdo by podle něj lépe rozhodl lépe, než zástupci národa samotného (Hamilton 1788)? Tento výrok využíval jako argument proti kritikům, kteří tvrdili, že Senát bude v procesech impeachmentu nespravedlivý a stranický. Především měl poukázat na to, že samotní senátoři jsou vystaveni tlaku společnosti, která je hypoteticky z důvodů nespravedlivých rozhodnutí příští volby nemusí zvolit (Katyal 2000: 177).

V této kapitole jsme se pokusili přiblížit k původnímu smyslu institutu impeachmentu prezidenta Spojených států amerických. Nastínili jsme na základě odborné interpretace, dochovaných záznamů z jednání Ústavního konventu a spisů Otců zakladatelů – *Listů federalistů*, jakým způsobem tvůrci ústavy zamýšleli

⁶ „a method of NATIONAL INQUEST into the conduct of public men“

původní význam tohoto institutu. Prostřednictvím analýzy těchto pramenů a na základě jejich odborné interpretace vyvozujeme předložené závěry.

Institut impeachmentu prezidenta představoval pro zakladatele prostředek či pojistku, která dokáže zabránit prezidentovi ve zneužívání své autority či moci ku vlastnímu prospěchu (viz podkapitola 2.1). Činy, které tvůrci považovali jako důvod ke zbavení úřadu prezidenta, jsou dle americké ústavy definované jako „velezrada“, „korupce“ a „jiné těžké zločiny či trestné činy“. Jak již bylo nastíněno v předchozí podkapitole, pojmy „velezrada“ a „korupce“ představují jasně definovatelné prohřešky, přičemž problematický termín, původně vycházející z anglického zvykového práva – jiné těžké zločiny či trestné činy“, představuje široké spektrum nesprávných či nemorálních jednání. Z diskuze zakladatelů vyplývá, že se jedná především o takové činy, které zahrnují závažná veřejná pochybení, zločiny proti státu, zneužívání mocenské autority, porušování veřejné důvěry či taková jednání, která podkopávají základní principy federální Ústavy Spojených států amerických. Nutno dodat, že se nemusí jednat o činy, které jsou zpravidla právně definovány jako trestné (viz podkapitola 2.2).

Výlučná pravomoc vést proces impeachmentu byla zakladateli svěřena legislativní federální moci, tedy Kongresu. Ačkoliv se v diskuzi uvažovalo o Nejvyšším soudu jakožto o instituci, která v procesu impeachmentu rozhodne o vině či nevině obžalovaného, tvůrci ústavy tento náročný úkol předali Senátu. Ten byl totiž považován za nejdůvěryhodnější instituci, jehož důvěra vychází od samotného lidu, který si volí jeho reprezentanty. Na rozdíl od Sněmovny reprezentantů taktéž zajišťuje rovné zastoupení států, kdy každý stát zastupují dva senátoři. Důvěryhodnost a nestrannost senátorů by pak měla být garantována na základě povinnosti soudit obžalovaného v procesu impeachmentu pod složenou speciální přísahou. K zajištění větší nestrannosti procesu a snaze minimalizovat roli impeachmentu jako nástroje stranického boje byla ustanovena nutnost dvoutřetinové supervětšiny hlasů potřebných k odsouzení a zbavení úřadu během řízení v Senátu.

3 Historický vývoj institutu impeachmentu prezidenta Spojených států amerických

V této kapitole rozebereme dosud proběhlé impeachmenty prezidentů Spojených států amerických. Bude představen politicko-historický kontext jednotlivých procesů a jejich průběh, přičemž bude zohledněna jejich odborná interpretace v kontextu měnícího se původního významu tohoto institutu. Naším cílem bude na základě odborné diskuze zhodnotit, do jaké míry se tyto prezidentské impeachmenty přibližují či vzdalují od původního smyslu, který Otcové zakladatelé během utváření federální ústavy sledovali. Nutno zmínit, že součástí kapitoly bude i případ prezidenta Richarda Nixona, přestože nikdy nebyl Sněmovnou reprezentantů z žalovatelných činů řádně obžalován. Politické okolnosti a důsledky snahy o zahájení procesu proti Nixonovi jsou nicméně důležité pro náš výzkum, neboť se jedná o zásadní milník ve vnímání významu tohoto institutu.

3.1 Andrew Johnson

Vůbec prvním prezidentem, proti kterému byl v historii Spojených států amerických veden proces impeachmentu, se stal demokrat Andrew Johnson. Jeho role se v politicko-historickém kontextu jeví jako značně komplikovaná, neboť Johnson nebyl řádně zvoleným prezidentem, ale funkce se v roce 1865 ujal po vraždě jeho populárního předchůdce – republikánského prezidenta Abrahama Lincolna (Franklin – Caress a kol. 2020: 16). Johnson byl totiž v době druhého Lincolnova prezidentského mandátu viceprezidentem – Lincoln si ho vybral z důvodu, že Johnson, jakožto bývalý otrokář pocházející z Jihu, pomůže přesvědčit poražené státy Konfederace, aby se připojily k vítěznému Severu, tedy Unii (Neumann 2007: 217–218). Již jeho odlišná stranická příslušnost však byla trnem v oku pro v té době republikánský Kongres.

Johnson se stal prezidentem v nesmírně složité době – země se vzpamatovávala z krvavé občanské války a hlavním tématem veřejného prostoru byla otázka, jakým způsobem obnovit ekonomický, sociální a politický pořádek v zemi. Nejrozporuplnější záležitostí v tomto ohledu byl vášnivě diskutovaný

způsob, jak se postavit k poraženým státům Konfederace, a do jaké míry zrovnoprávnit afroamerické obyvatelstvo. Tyto závažné otázky se označovaly jako politika tzv. rekonstrukce.

Republikánská strana byla názorově polarizována na radikální a umírněnou část. Radikální republikáni, kteří v Kongresu dominovali, prosazovali mnohem tvrdší zacházení se státy poraženého Jihu (považovali ho za vojensky dobyté území) a mnohem liberálnější způsob v otázce rozšiřování volebních práv pro nově svobodné Afroameričany. Tyto otázky se staly základem sporu mezi legislativou a prezidentem – republikány a Johnsonem (Kalt 2019: 11). Johnson se nevymezoval proti udělování volebních práv osvobozeným bývalým otrokům, nicméně prosazoval v této otázce mírnější a pomalejší cestu – udělil by hlasovací právo pouze gramotným a těm, kteří měli majetek. Republikáni na druhé straně chtěli volební právo osvobozeným otrokům udělit co nejrychleji (Franklin – Caress a kol. 2020: 55–56).

V roce 1866 Johnson vetoval dva zákony týkající se rekonstrukce. První zákon (*Freedmen's Bureau Bill*) zřizoval vojenské soudy pro jižanské civilisty, což Johnson považoval za protiústavní. Druhý návrh zákona, tzv. zákon o občanských právech, udělil okamžitá práva všem bývalým mužským otrokům a umožnil jim svědčit u soudu či zasedat v porotách. Johnson chápal toto ustanovení jako předčasné a nerozumné. Během svého funkčního období vetoval až 29 zákonů, přičemž 15 z nich bylo přehlasováno Kongresem (Franklin – Caress a kol. 2020: 56–57). Toto jen potvrzuje prohlubující se politický konflikt, který pomalu vytvářel cestu k impeachmentu.

Nejzásadnějším zlomem bylo však v roce 1867 schválení zákona o výkonu funkce (*Tenure of Office Act*). Tento zákon, schválený přes Johnsonovo veto, vyžadoval potvrzení Senátu v případě prezidentských jmenování, ale především i v případě odvolání. Prezident tak neměl volnou ruku v tom, koho může jmenovat či odvolat z úřadu. Zákon dokonce obsahoval i dodatek, který chápal jeho porušení jako „závažný přestupek“ (*high misdemeanor*), což jasně odkazovalo na žalovatelný čin v kontextu impeachmentu (Kalt 2019: 11).

Tento zákon měl především politický účel chránit republikánský vládní kabinet, který byl jmenován ještě Lincolnem – především ministra války, radikála Edwina Stantona, který Johnsonovi často v otázkách rekonstrukce oponoval (U.S. Senate nedatováno). Přijetí této legislativy bylo podle Neumanna (2007: 222) vnímáno jako přiblížení se k parlamentní vládě, během níž by členové exekutivy byly de facto kontrolovány legislativou. Johnson ho nicméně společně s kabinetem jednomyslně považoval za protiústavní a Stantona i přesto v létě 1867 odvolal a nahradil méně radikálním generálem Grantem. Senát však jeho odvolání dementoval a Grant, který nechtěl být předmětem problému a z důvodu obav o ohrožení jeho budoucí prezidentské kandidatury funkci opět předal Stantonovi (Neumann 2007: 222; Franklin – Caress a kol. 2020: 62). Johnson ho i přesto vzdorovitě z úřadu již po druhé odvolal a o svém počínání informoval Kongres. Následně jmenoval jako dočasného tajemníka dlouholetého Stantonova nepřítel, generála Lorenza Thomase, kterého Stanton okamžitě nechal zatknout za nezákonné zabavení jeho kanceláře (Bailey nedatováno: 33). Tato situace byla skvělou záminkou pro republikány, kteří se nemohli dočkat, až proti Johnsonovi zahájí impeachment (Neumann 2007: 224).

K první snaze o zbavení Andrewa Johnsona úřadu prezidenta došlo již v roce 1867. Soudní výbor Sněmovny reprezentantů podpořil obžalobu proti Johnsonovi za podkopávání výsad Kongresu, přičemž tvrdil, že není nutné dokazovat spáchání konkrétního zločinu. Tato snaha ale nedokázala ve Sněmovně najít většinu (U.S. Senate nedatováno). Po druhé pokusy o impeachment v reakci na odvolání Stantona započaly 30. ledna 1868, kdy bylo zahájeno vyšetřování Sněmovnou reprezentantů (Neumann 2007: 224) a 24. února Sněmovnou oficiálně schválena rezoluce o impeachmentu v poměru 126 ku 47 hlasům.

Tzv. Smíšený výbor pro rekonstrukci v reakci na to velice rychle vypracoval celkem 11 článků impeachmentu primárně se zabývajících údajným prezidentovým porušením zákona o výkonu funkce, které vycházely z neoprávněného odvolání Stantona – tomu se explicitně věnoval 1. článek. Články 2, 3 a 8 zase tvrdily, že jmenování Thomase bez souhlasu Senátu bylo dalším

porušením ústavy. Články 4 až 7 obvinily Johnsona ze spiknutí s cílem odstranit Stantona, přičemž takové spiknutí označovaly jako „vysoký zločin v úřadu“. Podle 9. článku Johnson odkláněl rozkazy a instrukce týkající se vojenských operací prostřednictvím generála armády, čímž obcházel ministra Stantona. Kuriozitou je pak 10. článek, který obviňoval Johnsona z pokusu zahanbit a zesměšnit Kongres tím, že údajně na jeho adresu pronášel hlasité a pobuřující projevy (U.S. Senate nedatováno; Kalt 2019: 12). Články impeachmentu byly schváleny Sněmovnou 2. a 3. března na základě obvinění z „jiných těžkých zločinů a trestných činů“ – Johnson byl tak jako první prezident v historii Spojených států v procesu impeachmentu obžalován.

Po jmenování manažerů a následném předání článků horní komoře započal 5. března proces v Senátu, během něhož řídil jednání předseda Nejvyššího soudu Salmon Chase (U.S. Senate nedatováno). Johnsonovi advokáti před senátory představili následující klíčové body obhajoby: 1. zákon o výkonu funkce je protiústavním aktem; 2. pokud ho senátoři i přesto vnímají jako ústavní, nemohl se vztahovat na Stantona, neboť byl jmenován ještě Lincolnem; 3. Johnson odvolal Stantona, aby otestoval ústavnost a výklad zákona u soudu; 4. článek 11 obsahuje obvinění založené na Johnsonových názorech na Kongres a tím byla porušena jeho práva podle prvního dodatku Ústavy Spojených států amerických⁷ (Neumann 2007: 225;).

Johnson čelil v Senátu republikánské 2/3 supervětšině, nicméně, když se v květnu hlasovalo o jeho vině, 7 umírněných republikánů nakonec hlasovalo pro jeho zproštění. Celkově pro zbavení úřadu hlasovalo 35 (všichni republikáni) proti 19 (všichni demokraté + 7 republikánů) senátorům. Bývalý prezident tak unikl impeachmentu o jeden jediný hlas. Jisté zprávy však naznačují, že někteří další senátoři by hlasovali pro Johnsonovo zproštění, pokud by k tomu jejich hlasy byly potřeba (Cole – Garvey 2019: 21).

⁷ „Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“ (Ústava Spojených států amerických, Dodatek I.)

V procesu hrál důležitou roli senátor Benjamin Wade, jeden z nejnápadnějších radikálních republikánů. Wade měl přímý zájem na tom, aby byl Johnson zbaven úřadu, neboť by se následně stal jeho nástupcem – vzhledem k tomu, že se Johnson stal prezidentem po Lincolnově smrti a dosud neexistoval žádný postup pro obsazení uvolněného místa viceprezidenta⁸, podle tehdejšího zákona o prezidentském nástupnictví by se prezidentem stal prozatímní předseda Senátu, což byl v té době právě Benjamin Wade (Neumann 2007: 225). Během skládání přísah senátorů se dokonce jednání přerušilo kvůli diskuzi, zda je Wade způsobilý k účasti na procesu, vzhledem k jeho možnému střetu zájmu. Wadeovi bylo však nakonec umožněno se na procesu podílet (Cole – Garvey 2019: 21). Na druhé straně, procesu předsedal předseda Nejvyššího soudu Chase, který se již o post prezidenta ucházel v roce 1864, přičemž o kandidatuře přemýšlel i příští volby. Bylo taktéž v jeho zájmu, aby se Wade nestal prezidentem. Není však zcela jasné, kolik ze 7 republikánů, kteří hlasovali pro zproštění Johnsona, tak učinilo, aby zabránilo Wadeovi získat výhodu ve volbách, pokud by se do konce mandátu ujal úřadu místo Johnsona (Neumann 2007: 226).

Z nastíněného historického kontextu vyplývá, že Johnsonův impeachment představoval především vyvrcholení politického konfliktu mezi Kongresem a prezidentem ohledně politiky rekonstrukce. Podle Franklin – Caress a kol. (2020: 49) je Johnsonův impeachment považován jako důkaz toho, že význam tohoto institutu není ani tak ústavní kontrolou, jako spíše procesem využívaným politickými oponenty k oslabení moci prezidenta, a tím se odchyluje od původního záměru a cíle zakladatelů (Franklin – Caress a kol. 2020: 16–17). V kontextu procesu, který byl iniciován především na základě ideologických a stranických rozdílů, tak mluví o jeho využití jako o „politické zbraně“ (Franklin – Caress a kol. 2020: 65). O využití tohoto procesu jako nástroje „politické zbraně“ taktéž mluví Richard Neumann (2007: 225).

⁸ Později byla tato záležitost vyřešena XXV. ústavním dodatkem (Neumann 2007: 225).

Přestože Otcové zakladatelé nevyloučili možnost, že by se impeachment mohl stát obětí stranických mašinérií, nepočítali se situací, kdy by ideologicko-stranické rozdíly mezi Kongresem a prezidentem hrály tak klíčovou roli k zahájení procesu. Z tohoto příkladu jasně vyplývá, že se Johnsonův impeachment vychýlil od původního smyslu pojistky před zneužitím moci či veřejné důvěry, ale přeměnil se v nástroj politického boje.

Sporným bodem jsou taktéž představené žalovatelné činy – především porušení zákona o výkonu funkce, který byl na základě obžalování zahrnut do termínu „jiné těžké zločiny či trestné činy“. Přestože tento termín není jasně definovaný, z debaty zakladatelů vyplývá, že se jedná o závažná pochybení, zločiny proti státu či podkopávání ústavy. Porušení zákona by mohlo zapadat do žalovatelných činů, kdyby se ovšem nejednalo o zákon protiústavní. Sám Johnson a jeho vládní kabinet ho za protiústavní považoval, a proto se jím neřídil. V roce 1926 dokonce jeho protiústavnosti potvrdil Nejvyšší soud v případě *Myers v. United States* (Jilson 2021b; Horst 2020: 73). Z tohoto hlediska se tak obžaloba nezakládala na legitimních činech, které by naplňovaly kritéria původního vyznění žalovatelných činů.

Pokus Sněmovny zbavit prezidenta úřadu nebyl zásluhou Senátu naplněn. Rozhodnutí senátorů osvobodit Johnsona obžaloby i přes republikánskou supervětšinu bychom mohli vysvětlit dvěma způsoby: Za prvé, politický motiv – senátní proces byl odrazem politického boje mezi umírněnými a radikálními republikány. Umírnění republikáni nechtěli dopustit, aby se radikální Wade stal prezidentem, a tudíž rozhodli pro Johnsonovu nevinu. Za druhé, někteří republikánští senátoři si uvědomovali přílišnou politizaci procesu a v zájmu respektu k ústavě hlasovali pro zproštění všech obvinění – příkladem je senátor James Grimes z Iowy, který nesouhlasil s tím, že by narušil harmonii ústavy kvůli snaze o zbavení úřadu nepřijatelného prezidenta (U.S. Senate nedatováno).

Který motiv v procesu převládal, však není znám (Neumann 2007: 226). V druhém případě by se role Senátu naplnila podle představ zakladatelů, kteří ho považovali za nestranné a nejdůvěryhodnější politické těleso. Někteří odborníci

dochází závěru, že neschopnost prezidenta Johnsona v procesu usvědčit se shoduje s pochopením, že zatímco je impeachment ústavní ochranou před zneužitím moci nebo porušením veřejné důvěry, netýká se politických neshod s prezidentem bez ohledu na to, jak závažné jsou (Cole – Garvey: 21).

3.2 Richard Nixon

Případ Richarda Nixona je důležitým bodem ve vnímání institutu impeachmentu prezidenta jakožto pojistky před zneužíváním moci či autority ku vlastnímu politickému prospěchu, na rozdíl od Johnsonova primárně stranicky motivovaného procesu. Ačkoliv nebyl Nixon nikdy Sněmovnou skutečně obžalován, okolnosti jeho vyšetřování a následky nakonec vedly k jeho rezignaci. Nixon by tak velice pravděpodobně byl jako první prezident Spojených států amerických prostřednictvím impeachmentu zbaven svého úřadu, a to i přes to, že opoziční strana – v tomto případě demokraté, neměli v Senátu potřebnou 2/3 supervětšinu (Franklin – Caress a kol. 2020: 18).

Snahy o Nixonův impeachment započaly až během jeho druhého funkčního období. Během prvního se přes nepopulární válku ve Vietnamu, která rozdělovala národ (Franklin – Caress a kol. 2020: 81), rasové nepokoje a atentát na Martina Luthera Kinga stal prezidentem, který se těšil veliké popularitě. Nicméně právě osudným se mu staly snahy o jeho budoucí znovuzvolení – pro tuto záležitost vytvořil tzv. Výbor pro znovuzvolení prezidenta (*CREEP*) (Horst 2020: 84).

Přes různé záležitosti spojené s kampaní Výbor pro znovuzvolení prezidenta prováděl i nezákonné činy, kdy například prodával velvyslanecké posty, přijímal finanční dary od pochybných zahraničních vlád, prováděl daňové úniky a organizoval či financoval špinavou kampaň proti politickým oponentům za využití federálních orgánů (Horst 2020: 85). Zásadním zlom však nastal v červnu roku 1972 během Výborem organizované špionážní akce – vloupání do washingtonského komplexu Watergate, kde sídlily kanceláře vládního tělesa Demokratické strany, tzv. Demokratický národní výbor.

Cílem této operace bylo umístit do kanceláří odposlechy a shromažďovat tak vnitrostranické informace, které by následně byly využity jako zbraň proti politickým oponentům. Během vloupání však byla pětice najatých lupičů zadržena a následně zatčena (Franklin – Caress a kol. 2020: 99–100). K této skupince, které se přezdívalo „instalatéri“⁹, patřili ještě další dva významní komplicové – bývalý důstojník CIA Howard Hunt a bývalý agent FBI Gordon Liddy, kteří akci zpozvdálí koordinovali a následně byli taktéž zatčeni (Horst 2020: 85).

Tato událost nebyla zpočátku s prezidentem spojována, ostatně sám Nixon o ní podle dostupných zpráv ani nevěděl a neschválil ji (Franklin – Caress a kol. 2020: 109; 116). Pár dní po zatčení byl však o těchto skutečnostech informován a v reakci tak začal se svým poradcem vymýšlet strategii, jakým způsobem zamezit tomu, aby se do veřejného prostoru dostaly informace o zapojení Bílého domu do vloupání – tato akce dostala označení zakrytí (*cover-up*) (Neumann 2007: 253). Akce zakrytí zahrnovala především snahy ovlivnit federální orgány jako FBI, aby upustily od vyšetřování pod záminkou obav o národní bezpečnosti, a aby vloupání vypadalo jako tajná operace CIA – tyto kroky se následně staly základem pro obvinění z maření spravedlnosti v člancích impeachmentu (Franklin – Caress a kol. 2020: 100–101).

Zpočátku se zdálo, že akce zakrytí byla úspěšná – „instalatéri“ přiznali svoji vinu a zprvu mlčeli o zapojení Nixonovy administrativy do kauzy. Problém nastal, když jeden z obviněných, James McCord, napsal okresnímu soudci Johnu Siricovi v dopisu informaci o zapojení Bílého domu ve vloupání. Soudce tak během líčení 23. března 1973 nabídl obviněným spolupráci s prokurátory výměnou za mírnější trestní sankci, přičemž byl kvůli případu jmenován zvláštní prokurátor Archibald Cox a vyšetřování ohledně Nixonova zapojení do kauzy, která dostala označení *Watergate*, začalo naplno (Horst 2020: 86; Neumann 2007: 253).

Klíčovou informaci přinesl 13. července bývalý zástupce asistenta prezidenta Alexander Butterfield, podle kterého existovaly zvukové nahrávky ze

⁹ Hlavním cílem „instalatérů“ bylo zabraňovat únikům vládních tajných zpráv a vytvářet „špínu“ na politické oponenty (Horst 2020: 85).

všech jednání z Oválné pracovny od roku 1971 – snaha získat tyto nahrávky se v kauze stala zásadní (Franklin – Caress a kol. 2020: 103). Nixon nahrávky odmítl předat Coxovi a 20. října nařídil generálnímu prokurátorovi Richardsonovi, aby Coxe odvolal. Ten však odmítl a na svůj post rezignoval. Vzápětí byl stejný úkol zadán jeho zástupci Williamu Ruckelshausovi, který ovšem taktéž odmítl a rezignoval. Nově jmenovaný Robert Bork již Coxe propustil, přičemž od Nixona dostal úkol, aby FBI nechala kanceláře všech tří bývalých prokurátorů zapečetit. O této události se hovoří jako o „masakru sobotní noci“ (*Saturday night massacre*) (Horst 2020: 87).

Rozhořčení veřejnosti bylo z těchto událostí tak zdrcující, že byl Nixon donucen jmenovat nového zvláštního prokurátora, Leona Jaworskiho. Demokratická strana v reakci začala připravovat kroky k impeachmentu, přičemž až 6. února 1974 Sněmovna reprezentantů zmocnila poměrem 410 ku 10 hlasům Justiční výbor k zahájení vyšetřování impeachmentu proti prezidentovi. Výbor se připojil k Jaworskimu a žádal o dodání nahrávek z Oválné pracovny (Horst 2020: 87–88). Termín *Watergate* se na základě rozsáhlého vyšetřování rozšířil i na další zločiny, jako podvodné taktiky kampaně, daňové úlevy, zneužívání federálních agentur či zakrývání nezákonných aktivit Bílého domu.

V srpnu Nejvyšší soud rozhodl o povinnosti předvolání nahrávek z Oválné pracovny, přičemž 27. června Soudní výbor Sněmovny odhlasoval doporučení k hlasování o 3 člancích impeachmentu. Poté, co konečně v srpnu Bílý dům zveřejnil nahrávky z Oválné pracovny, které Nixona usvědčily z úmyslného zakrývání vloupání do Watergate a ovlivňování FBI, CIA či IRS¹⁰, aby upustila od vyšetřování, téměř všichni republikáni, kteří dříve hlasovali proti doporučení vydání článků impeachmentu, oznámili, že své hlasy přehodnotí (Neumann 2007: 254). Následující dny republikánští lídři Kongresu Nixonovi oznámili, že bude pravděpodobně odsouzen v procesu impeachmentu a doporučili mu, ať raději rezignuje. Na základě této politicky bezvýchodné situace tak Nixon skutečně 9.

¹⁰ Internal Revenue Service je federální vládní orgán, který je zodpovědný za výběr daní a správu zákona o vnitřních příjmech (United States government nedatováno).

srpna 1974 rezignoval na post prezidenta Spojených států amerických (Horst 2020: 88; Neumann 2007: 245–255).

Přestože v procesu impeachmentu nebyl Nixon Sněmovnou skutečně obžalován, bylo proti němu na základě vyšetřování Soudního výboru Sněmovny reprezentantů vytvořeno několik článků impeachmentu. 1. článek obviňoval Nixona z maření spravedlnosti – to se týkalo jeho veřejného lhaní a klamavých prohlášení ohledně vyšetřování vloupání do komplexu Watergate, zadržování důkazů, zasahování do vyšetřování federálních donucovacích orgánů jako FBI či IRS, podplácení svědků, zneužívání CIA za účelem bránění ve spravedlnosti a únik informací federálních orgánů osobám, které byli součástí trestního vyšetřování. Předmětem 2. článku bylo zneužití moci, které se zakládalo na využívání federálních agentur výkonné moci ke svému prospěchu a chování, které podle článku nerespektovalo právní stát a porušovalo ústavní práva občanů (Horst 2020: 88; Neumann 2007: 255). 3. článek se zakládal na údajném Nixonově pohrdání Kongresem z důvodu neuposlechnutí k jeho předvolání.

Během hlasování byla většina republikánských členů Soudního výboru proti doporučení článků k impeachmentu. Nicméně poté, co byly Bílým domem předloženy ony neslavně proslulé nahrávky z Oválné pracovny usvědčující Nixona, téměř všichni republikáni, kteří hlasovali proti doporučení článků, své hlasy vzápětí otočili. Republikánský prezident by tak velice pravděpodobně byl prostřednictvím impeachmentu zbaven úřadu, a to i přes to, že demokraté neměli v Senátu 2/3 supervětšinu (Neumann 2007: 256).

Na základě vyšetřování byly představeny další 2 články, které ovšem neprošly hlasováním. 1. odmítnutý článek se týkal Kongresem neschváleného bombardování Kambodže. To bylo členy výboru odmítnuto na základě argumentů, že prezident plnil svou ústavní povinnost vrchního velitele ozbrojených sil a Kongres byl přesto o těchto operacích dostatečně informován (Cole – Garvey 2019: 27). 2. odmítnutý článek se zabíral Nixonovými daňovými úniky. Členové Soudního výboru poznamenali, že se tento čin nezakládal na zneužití veřejné moci

či veřejném pochybení, ale že se jednalo o soukromé aktivity prezidenta (Cole – Garvey 2019: 27–28; 42).

Nixonův případ přibližuje impeachment prezidenta k původnímu významu této instituce jakožto pojistky proti zneužívání moci či porušování veřejné důvěry. Na rozdíl od procesu Andrewa Johnsona, který měl především politicko-stranický motiv, Nixonův proces podle Holtzmanové (2008: 225) v historickém zkoumání zobrazuje, že Kongres může během impeachmentu jednat zodpovědně a spravedlivě. To především dokazuje ochota republikánských kongresmanů hlasovat v procesu nestrannicky proti „svému“ republikánskému prezidentovi. Neumann (2007: 256) pak na základě této skutečnosti označuje tento impeachment jako nestrannický v každém myslitelném smyslu.

Stejně jako v případě Johnsona, předmětem článků impeachmentu bylo obvinění z „těžkých zločinů a trestných činů“ (Kilpatrick 1974). Ačkoliv však Johnsonova obvinění byla založena především na porušení zákona, jehož legitimita byla sporná – Nejvyšší soud ho později označil jako protiústavní, o Nixonových činech jakožto činech žalovatelných není sporu. Pokud Otcové zakladatelé přisuzovali impeachmentu roli nástroje, který má prezidentovi zabránit ve zneužívání své moci a autority, co jiného je pak definicí zneužití moci než využívání federálních orgánů jako FBI, CIA či IRS ke svým politickým cílům za účelem maření spravedlnosti a zakrytí svých zločinů? Podle Gerhardta (1999: 617) jsou představené 3 články impeachmentu proti Nixonovi ztělesněním tzv. paradigmatického argumentu pro impeachment založeného na zneužití moci, jehož součástí je dále i podryvání ústavy, závažná pochybení či porušení veřejné důvěry. Tento výklad se de facto shoduje s naším nástinem, co pro tvůrce ústavy představovaly žalovatelné činy v rámci procesu impeachmentu (viz podkapitola 2.2).

Role Senátu jakožto dle Otců zakladatelů nejdůvěryhodnějšího tělesa se v tom smyslu taktéž osvědčila. Přestože totiž v Senátu neměla Demokratická strana potřebnou 2/3 supervětšinu k odsouzení, by republikánští senátoři v tomto ohledu pravděpodobně hlasovali nestrannicky pro odsouzení a následné zbavení

úřadu. Podle představeného případu tak můžeme dojít k závěru, že se proces impeachmentu Richarda Nixona značně přibližoval k původnímu smyslu institutu podle Otců zakladatelů.

3.3 Bill Clinton

Proces impeachmentu Billa Clintona představuje další významný historický milník v otázce vnímání tohoto institutu. Snahy koncem 90. let zbavit demokratického prezidenta úřadu byly odrazem stále více polarizovaného stranicko-politického boje mezi demokraty a republikány. Tento trend sílící od 90. let 20. století někteří odborníci či komentáři nazývají jako tzv. hyperstranictví (Franklin – Caress a kol. 2020: 157; Kalt 2019: 16). Ačkoliv byl Clinton až mimořádně populárním prezidentem a svou popularitu si dokázal i po neúspěšném impeachmentu udržet – ta podle průzkumů dosahovala až 66 % (Horst 2020: 76), se tak ve svém druhém funkčním období stal plnou součástí této stranické války, která nakonec vyvrcholila v pokus o jeho impeachment.

Clinton v roce 1993 nastoupil do Bílého domu již s několika potenciálními skandály spojenými s jeho předchozí funkcí guvernéra státu Arkansas. Jeden ze zásadních se týkal jeho údajného korupčního obchodu s pozemky, se kterým byla spojena i jeho manželka Hillary Clintonová. Tento případ dostal označení podle jména neúspěšné realitní společnosti figurující v kauze – tzv. *Whitegate* (Jilson 2021b). Na základě těchto podezření byl generální prokurátorkou Janet Renovou v lednu roku 1994 jmenován zvláštní prokurátor Robert Fiske, který měl kauzu vyšetřit společně s kontroverzní smrtí poradce Bílého domu Vince Fostera, se kterou byl taktéž Clinton spojován (Horst 2020: 74). Ačkoliv byl Fiske republikánem, ve vyšetřováních byl pověstný pro svoji neutralitu a nestrannost. Poté, co na konci června vydal zprávu, že Foster kvůli neléčené depresi spáchal sebevraždu a vyloučil tak možnost vraždy, snažili se republikáni Fiskeho za každou cenu zbavit (Neumann 2007: 277–278; 280). Krátce poté byl Kongresem schválen zákon o nezávislém právním zástupci, který ukončoval funkci zvláštních prokurátorů, přičemž byl Fiske odvolán a jeho vyšetřování převzal nově jmenovaný zvláštní poradce, republikán Kenneth Starr.

Starr byl bývalým generálním prokurátorem v administrativě prezidenta George H. W. Bushe, federálním soudcem a postavou (Cole – Garvey 2019: 28), která v Clintonově impeachmentu hrála jednu z klíčových rolí – byl to totiž on, kdo na základě svých zjištění z vyšetřování tlačil na Kongres, aby proti Clintonovi zahájil proces impeachmentu (Horst 2020: 75). Starr znovu otevřel otázku Fosterovy smrti, jen aby za tři roky vydal zprávu, že měl Fiske celou dobu o jeho sebevraždě pravdu. Ani jeho vyšetřování kauzy *Whitewater* nevedly k žádným obviněním – neexistovaly k tomu dostatečné důkazy. Starr však své snahy za každou cenu potopit prezidenta nevzdal a v rukávu měl další případ, který mohl využít – případ Pauly Jonesové a Monicu Lewinskou (Neumann 2007: 282).

Bývalá státní zaměstnankyně Arkansasu Paula Jonesová podala roku 1994 proti Clintonovi civilní žalobu kvůli údajnému sexuálnímu obtěžování, ke kterému mělo dojít ještě za dob, kdy byl guvernérem (Cole – Garvey 2019: 28). Během tohoto vyšetřování se právníci Jonesové a Starr dozvěděli o sexuálním vztahu mezi prezidentem a mladou stážistkou Monicou Lewinskou. Starr se o této aféře dozvěděl od její kolegyně a kamarádky Lindy Trippové, která si hovory s Lewinskou nahrávala na magnetofon (Horst 2020: 75). Tyto informace byly představeny generální prokurátorce Renové, která v reakci 16. ledna 1998 rozšířila pravomoc zvláštního poradce tak, aby zahrnovala případnou trestní zodpovědnost ve vztahu Clintona a Lewinské (Cole – Garvey 2019: 29). O den později Clinton pod přísahou vypovídal před porotou v případě Jonesové a záměrně byl dotázán, zda mezi ním a Lewinskou probíhal sexuální vztah, přičemž prezident tato tvrzení popřel. Lewinská již předtím podepsala prohlášení, v němž vztah s Clintonem taktéž popřela. Tyto skutečnosti se následně staly základem pro obžalobu v procesu impeachmentu za lhaní pod přísahou a maření spravedlnosti (Neumann 2007: 285).

Pod výhrůžkou trestní sankce za křivou výpověď Lewinská nakonec přijmula nabídku imunity a v červenci začala spolupracovat se Starrem, přičemž předložila jako zásadní důkaz její šaty, na kterých se nacházelo Clintonovo sperma. Po testech DNA o jejich sexuálním vztahu nebylo pochyb a Clinton se tak

porotě v srpnu přiznal (Horst 2020: 75). Pro Starra se jednalo o dlouho očekávaný okamžik a v září 1998 tak konečně předložil Kongresu doporučení k impeachmentu prezidenta s odkazem na takové činy, jako je lhaní pod přísahou, maření spravedlnosti či opakovaná odmítnutí předvolání svědčit před porotou.

Clintonova obhajoba na Starrova obvinění obsahovala až 17 bodů, přičemž mezi ty nejdůležitější argumenty patřilo, že chyba v osobním životě není důvodem pro impeachment, a tudíž se nejedná o žalovatelný čin. Obhajoba taktéž mluvila o „těžkých zločinech a trestných činech“ jako o činech, které měly pro Otce zakladatele pevný význam – znamenaly křivdy spáchané prezidentem proti státu, národu či společnosti a nikdy nebyl tento institut navržen tak, aby umožnil politickému orgánu donutit prezidenta k odchodu z úřadu z důvodu osobních pochybení (Franklin – Caress a kol. 2020: 173–174). Přes většinový nesouhlas veřejnosti s impeachmentem (Horst 2020: 77) a alternativní návrhy některých kongresmanů, kteří preferovali raději udělit prezidentovi formální napomenutí (*censure*), byl impeachment přesto nakonec zahájen (Horst 2020: 76).

Na základě Starrova doporučení Sněmovna reprezentantů schválila v říjnu 1998 vyšetřování impeachmentu prezidenta Clintona poměrem 258 ku 176 hlasům, přičemž 31 demokratů se připojilo k většinovým republikánům. Soudní výbor Sněmovny v tomto případě neprováděl vlastní nezávislé vyšetřování a ani nepředvolal žádné svědky, jako tomu bylo například u Riacharda Nixona, ale místo toho se výhradně spoléhal na Starrova zjištění (Franklin – Caress a kol. 2020: 179). Veřejný nesouhlas společnosti s procesem a paradoxně sílící popularita prezidenta měla za následek, že si v listopadových volbách demokraté ve Sněmovně polepšili o 5 míst – rozložení dolní komory nyní bylo 223 republikánů ku 211 demokratům (Horst 2020: 76).

V prosinci Soudní výbor Sněmovny schválil a představil 4 články impeachmentu na základě obvinění z „těžkých zločinů a trestných činů“. První 2 články se týkaly Clintonovy křivé výpovědi pod přísahou ohledně jeho vztahu s Monicou Lewinskou. 3. článek obviňoval prezidenta z maření spravedlnosti z důvodu snahy zadržovat, bránit a skrývat existenci důkazů souvisejících s

případem Jonesové. 4. článek tvrdil, že Clinton zneužil svůj úřad tím, že odmítl reagovat na určité požadavky Kongresu a učinil nepravdivé výpovědi během vyšetřování jeho činů (Cole – Garvey 2019: 29–30). Výbor uvedl, že ačkoliv se křivá výpověď týkala záležitostí mimo oficiální povinnosti prezidenta, samotný akt porušení přísahy byl trestným činem, který lze v rámci impeachmentu obžalovat (Cole – Garvey 2019: 41). 19. prosince Sněmovna nakonec schválila pouze 1. a 3. článek: 1. poměrem 228 ku 206 hlasům a 3. poměrem 221 ku 212. Prezident byl tak obžalován pro křivou výpověď pod přísahou a zmaření spravedlnosti. Hlasování téměř kopírovalo stranické rozložení Sněmovny – pouze 5 demokratů hlasovalo pro obžalobu „svého“ prezidenta v obou případech a 5 republikánů proti 1. a 12 proti 3. článku (Horst 2020: 76).

Proces v Senátu započal 7. ledna 1999. Od počátku impeachmentu bylo téměř jisté, že podle stranického rozložení horní komory – 55 republikánů proti 45 demokratům a zpolitizovaného charakteru procesu neexistovaly téměř žádné šance na odsouzení. Prezidenta zastupovalo 8 advokátů. Obě strany předložily argumenty podobné Starrově zprávě a prezidentově obhajobě, které jsme uvedli výše (Franklin – Caress a kol. 2020: 181–182). Debata senátorů se týkala především otázky, zda Clintonova jednání opravdu představovala žalovatelné činy, které ohrožovaly společnost. Například republikán Richard Lugar poukazoval na to, že prezident svým chováním zradil důvěru národa, a proto by měl být odvolán. Na druhé straně demokrat Byron Dorgan, který hlasoval pro zproštění, považoval Clintonovo počínání jako trestuhodné, nicméně nikoliv ohrožující bezpečnost národa (Cole – Garvey 2019: 30). Demokrat Dale Bumpers v debatě poznamenal, že je velký rozdíl mezi křivou výpovědí ohledně manželské nevěry a nákupem smrtelné zbraně. Pokud by byl prezident potrestán za nevěru stejnou měrou jako za nákup zbraně, stavělo by to dle něj systém spravedlnosti na hlavu (Neumann 2007: 288).

Senátoři 12. února zprostili Clintona všech obvinění, přičemž při hlasování ohledně obvinění z křivé přísahy bylo 55 pro a 45 proti odsouzení. Pokud jde o zmaření spravedlnosti, tento článek neprošel poměrem 50 ku 50 hlasům. Hlasování

opět téměř kopírovalo stranickou linii – žádný demokrat nehlasoval pro odsouzení, přičemž proti odsouzení hlasovalo u 1. článku 10 republikánů u 2. článku 5 republikánů (Franklin – Caress a kol. 2020: 182).

Clintonův impeachment spíše představuje výsledek silícího polarizovaného stranického boje, kdy se za každou cenu Republikánská strana společně se Starrem snažila delegitimizovat demokratického prezidenta v úřadu. Jak uvádí Katyal (200: 184), Clinton byl navzdory své vysoké popularitě vláčen impeachmentem ne proto, že by to bylo něco, co si americký lid přál, ale protože si to přáli především samotní republikáni. Již zmíněné tzv. hyperstranictví dosáhlo takového stavu, že obě strany byly ochotny hrát tuto „ústavní hru“.

Jak si všímá i Hans Trefousse, v Clintonově impeachmentu můžeme sledovat jisté paralely s procesem Andrewa Johnsona: v obou případech byl hlavním impulzem k zahájení politicko-stranický boj. Oba prezidenti byli obžalováni na základě diskutabilních obvinění – u Johnsona se jednalo o protiústavní zákon, u Clintona lhaní ohledně jeho sexuálního vztahu. U každého případu hráli důležitou roli jejich zahořklí oponenti – v Johnsonově kontextu to byl Benjamin Wade, který měl zájem nahradit jeho místo prezidenta, a v případě Clintona zase neústupný Kenneth Starr, snažící se za každou cenu nalézt jakýkoliv kompromitující materiál, který by mohl využít proti Clintonovi (Neumann 2007: 299).

Zajímavý je i jistý paradox v komparaci s Nixonovým procesem – Soudní výbor Sněmovny v něm odmítl schválit články zabývající se daňovými úniky, neboť se podle členů výboru jednalo o soukromou záležitost prezidenta, která neohrožovala národ (viz podkapitola 3.2). Clinton byl však obžalován z lhaní pod přísahou ohledně své nemanželské sexuální aféry, která se zdá být o mnoho soukromější a méně nebezpečnou pro společnost.

Tvůrci ústavy považovali jako jeden ze zásadních důvodů pro zahájení impeachmentu porušení důvěry společnosti. Pokud však podle průzkumů veřejného mínění většina společnosti s impeachmentem nesouhlasila a prezident

byl stále velice populární, o ztrátě veřejné důvěry mluvit zřejmě nemůžeme. Podle Franklin – Caress a kol. (2020: 188) by měl být impeachment zahájen na základě zneužití moci, a ne na soukromých prohřešcích prezidenta. Ačkoliv bylo lhaní pod přísahou trestným činem v právním smyslu, je nutno poznamenat, že ne všechna protiprávní jednání musí být v kontextu impeachmentu žalovatelnými činy. Clintonův prohršek tak jen stěží naplní původní smysl „těžkých zločinů a trestných činů“, ze kterých byl prezident obžalován. Nicméně, jak uvádí Horst (2020: 77), v tomto případě je velice důležité přihlídnutí k politicko-historickému kontextu doby.

Dnes se sílící popularitou hnutí *#MeToo* bojujícím proti sexuálnímu zneužívání by se na Clintonovo chování pohlíželo zřejmě v mnohém jinak než v 90. letech. Samotné obvinění Pauly Jonesové by vytvářelo na bývalého prezidenta mnohem větší tlak a v tomto smyslu by se mohl přehodnotit i vztah s Lewinskou, na kterou by se mohlo pohlížet jako na oběť sexuálního zneužití. Tyto případy by tak mohly mnohem ve větší míře podkopat Clintonovu veřejnou důvěru a ozývaly by se silněji hlasy, aby rezignoval (Horst 2020: 77). Toto by hypoteticky mohlo více ospravedlnit jeho impeachment – reakce veřejnosti by totiž byla pravděpodobně mnohem kritičtější. Nicméně tento impeachment, společně s Johnsonovým případem, ukázkově demonstruje, jak může politicko-stranický boj tento ústavní proces přetvořit a využít ho pro svůj politický prospěch (Orth 2000: 590–591).

3.4 První proces impeachmentu Donalda Trumpa

Po 20 letech započal v roce 2019 první impeachment s byznysmenem, republikánem Donaldem Trumpem – jediným prezidentem v historii Spojených států, který čelil impeachmentu 2x. Trumpova politika se vyznačovala populistickou rétorikou, nekompromisní negativní kampaní vůči svým oponentům, silným nacionalismem, konzervativními hodnotami a důrazem na snižování daní (Franklin – Caress a kol. 2020: 211).

Ačkoliv byl Trump nominant Republikánské strany, v mnohém se jeho působení rozcházelo s jejími stranickými základy, jako např. omezování imigrační

politiky, neochota podporovat vojenskou intervenci v zahraničí a působení v mezinárodních organizacích či popírání klimatické krize (Franklin – Caress a kol. 2020: 212). Trump si i přesto udržoval mezi republikány až neuvěřitelnou 90% podporu, což může být jedním ze zásadních důvodů, proč nakonec nebyl v obou procesech odsouzen (Franklin – Caress a kol. 2020: 216). Dalším důležitým faktorem v tomto ohledu je, že Trumpovy impeachmenty probíhaly ve stále více sílícím prostředí polarizovaného stranictví mezi republikány a demokraty, kteří byli ochotni za každou cenu podpořit „svého“ prezidenta (Frosini – Keys 2021: 1228).

Trump během svého prezidentství čelil několika skandálům, mezi které patřila obvinění z daňových úniků, sexuálních napadení či porušení zákona o financování kampaně (Franklin – Caress a kol. 2020: 216). Tou nejzávažnější kauzou však bylo vyšetřování ohledně údajného ruského vměšování a ovlivňování kampaně amerických prezidentských voleb v roce 2016 ve prospěch Trumpa. Součástí toho byly i kybernetické útoky na Demokratický národní výbor a soukromé e-maily předsedy kampaně demokratické Hillary Clintonové. Kvůli závažnostem těchto činů byl v roce 2017 jmenován zvláštní prokurátor, bývalý ředitel FBI Robert Mueller, který dostal za úkol vyšetřit možné vazby mezi Trumpovou prezidentskou kampaní a Ruskou federací. Během vyšetřování se již začaly ozývat hlasy některých demokratů ohledně možnosti zahájit proces impeachmentu proti prezidentovi (Mure 2021).

Poté, co v roce 2018 ve volbách získali demokraté 40 křesel a dominovali tak Sněmovně reprezentantů, byla nově zvolená předsedkyně Nancy Pelosiová dotázána, zda má v plánu zahájit proti prezidentovi impeachment. Pelosiová tuto možnost nechala otevřenou s odkazem na blížící se vydání Muellerovy zprávy z vyšetřování (Franklin – Caress a kol. 2020: 210). Paradoxem je, že v kontextu impeachmentu nebylo pro Trumpa osudným vyšetřování ohledně ruského vměšování do voleb, nýbrž událost, která se udála pouhý den po svědectví Roberta Muellera před Kongresem – 25. července 2019 proběhl neslavně známý telefonát

mezi Donaldem Trumpem a nově zvoleným prezidentem Ukrajiny, Volodymyrem Zelenským (Trautman 2020: 172).

V tomto rozhovoru americký prezident požádal Zelenského, aby se ukrajinská vláda zaměřila na vyšetřování tavných obchodních aktivit Huntera Bidena – syna největšího Trumpova politického rivala, Joe Bidena, výměnou za vojenskou finanční podporu ve výši 391 milionů dolarů. Hunter Biden byl v té době součástí správní rady Burisma Holdings, jedny z největších energetických společností na Ukrajině (Higgins 2021: 75–76). Zakladatel této společnosti Mikola Zlochevsky čelil sérii trestních vyšetřování, neexistovaly ovšem žádné důkazy, že by součástí těchto vyšetřování byl i Hunter (Jones 2022). Trump se však za každou cenu snažil očernit Bidenovu rodinu v úmyslu oslabit svého významného protikandidáta v nadcházejících prezidentských volbách. Skutečnost, že Trump v telefonátu se Zelenským de facto zneužil svůj úřad za účelem dosažení svých politických cílů, se stala základem Trumpova impeachmentu. Zneužití moci ještě nasvědčuje fakt, že pár dní před rozhovorem byla Ukrajině zablokována zmíněná finanční vojenská pomoc (BBC 2020).

Zaměstnanci Bílého domu, kteří měli k obsahu rozhovoru přístup, byli tímto telefonátem velice znepokojeni a z důvodu jeho závažnosti byl jeho přepis uchován do přísně tajného počítačového systému. Tento střežený záznam se přesto prostřednictvím jistého informátora (*whistleblower*) – bývalého agenta CIA, který pracoval v Bílém domě, dostal k veřejnosti (Trautman 2020: 176–178).

Anonymní stížnost informátora obsahující informace o telefonátu byla v srpnu zaslána generálnímu inspektorovi zpravodajské komunity Michaelu Atkinsonovi. Atkinson si uvědomoval její závažnost a podle zákona o ochraně informátorů ji předal řediteli Národní zpravodajské služby Josephu Maguireovi, který měl pak povinnost stížnost do 7 dnů předložit Kongresu. K tomu ovšem nedošlo – Maguire místo toho požádal o radu Úřad právního poradce ministerstva spravedlnosti, který dospěl k závěru, že se nejedná o naléhavou záležitost, a proto by se zpráva neměla dále předávat. Nicméně pravomoc v otázce naléhavosti případu neměl ani Maguire, ani Úřad právního poradce – tato odpovědnost je

svěřena generálnímu inspektorovi, a v tomto případě již bylo toto posouzení provedeno Atkinsonem. Maguire se nicméně řídil pokyny Úřadu a zprávu dále nepředal (Owsley 2020: 71; Yglesias – Prokop 2021).

5. září se obsah informátorovy stížnosti objevil v článku *Washington Post* a o 4 dny později Atkinson konečně její existenci potvrdil Kongresu. Trump kvůli tomu začal uvažovat o jeho možném odvolání (Trautman 2020: 177; Owsley 2020: 71). Předseda Zpravodajského výboru Sněmovny si od Maguireho vyžádal kopii informátorovy zprávy, nicméně tato žádost mu byla odmítnuta. V reakci na neochotu Bílého domu spolupracovat s Kongresem vyhlásila předsedkyně Sněmovny Nancy Pelosiová 24. září zahájení vyšetřování impeachmentu, kterého se účastnilo až 6 výborů (Owsley 2020: 71–72).

Trump během vyšetřování odmítl před Sněmovnou vypovídat a svým poradcům nakázal, ať nespolupracují s Kongresem s argumentem, že může být ohrožena činnost úřadu v rámci systému oddělených složek moci – využil tak své tzv. výkonné výsady (*executive privilege*) (Higgins 2021: 66; 76). Na konci října prošla Sněmovnou rezoluce, která výborům povolila veřejná slyšení svědků. Ačkoliv se mnoho úředníků Bílého domu z důvodu využití výkonné výsady nedostavilo, jako např. viceprezident Mike Pence či ministr zahraničí Mike Pompeo, před Zpravodajským výborem Sněmovny proběhlo několik důležitých svědectví od lidí z prezidentova okolí.

Úřadující velvyslanec na Ukrajině Bill Taylor uvedl, že Trump vydání vojenské pomoci skutečně podmínil zahájením vyšetřováním Huntera Bidena ze strany Ukrajiny. Americký velvyslanec pro Evropskou unii Gordon Sondland zase sdělil, že konal na výslovný pokyn prezidenta, když na Ukrajinu vyvíjel tlak, aby tamní vláda začala vyšetřovat Bidenovi. Sondland dále dodal, že nabídka návštěvy Zelenského v Bílém domě byla podmíněna tím, že veřejně oznámí jejich vyšetřování (BBC 2020). Tato svědectví byla v procesu klíčová.

Na začátku prosince Zpravodajský výbor odhlasoval vydání závěrečné zprávy – ta dospěla k závěru, že prezident zmrazil vojenskou pomoc Ukrajině, aby

ji mohl využít jako prostředek tlaku na ukrajinskou vládu k vyšetřování bývalého viceprezidenta Joe Bidena a jeho syna. 5. prosince Pelosiová požádala Soudní výbor Sněmovny, aby navrhl články impeachmentu proti prezidentu Trumpovi (Owsley 2020:75). Výbor nakonec schválil a předložil 2 články impeachmentu.

1. článek obviňoval prezidenta ze zneužití svého úřadu, když vyvíjel tlak na zahraniční vládu, aby vyšetřila jeho domácího politického rivala – bývalého viceprezidenta Joe Bidena, a zasahovala tím tak do nadcházejících prezidentských voleb ve Spojených státech. 2. článek se zakládal na obvinění z obstrukcí Kongresu, kdy Trump a jeho administrativa opakovaně odmítala spolupracovat s kongresovým vyšetřováním ohledně ukrajinské aféry (Frosini – Keys 2021: 1213). 18. prosince byly Sněmovnou téměř na základě stranických linií schváleny oba články impeachmentu – zneužití moci bylo schváleno poměrem 230 ku 197 hlasům a obstrukce Kongresu 229 ku 198. Donald Trump byl tak Sněmovnou v rámci impeachmentu obžalován z „těžkých zločinů a trestných činů“ (Wilkie 2019).

16. ledna započal proces v Senátu. Předseda republikánské senátní většiny Mitch McConnell označil rozhodnutí Sněmovny za výsledek stranických vášní (Gundersen 2020) a naznačil, že v procesu nebude nestranným porotcem – své postupy koordinoval s Bílým domem. Republikán Lindsey Graham již před zahájením procesu prohlásil, že bude hlasovat pro zproštění (Owsley 2020: 78). Proces v Senátu byl nejvíce problematický z toho důvodu, že přes výzvu Sněmovny nebyli předvoláni žádní svědci – McConnell a jeho republikánští spojenci tato předvolání odmítli (Higgins 2021: 78–79).

Trumpova obhajoba zprostředkovaná jeho advokáty začala 25. ledna. Mezi hlavní argumenty patřil nedostatek přímých důkazů o protiprávním jednání a tvrzení, že se demokraté pokoušeli využít impeachment ke „krádeži“ nadcházejících voleb (Wolf 2020). Jejich předložená obhajoba však nepopírala prezidentovu žádost Zelenského o vyšetřování Bidenů (Trautman 2020: 212). Trumpův advokát Alan Dershowitz argumentoval, že v případech, kdy existuje smíšená motivace ze strany politika – v tomto případě, kdy Trump tlačil na

ukrajinského prezidenta, protože si myslel, že je to v národním zájmu Spojených států a zároveň v jeho osobním zájmu, nepodléhá tato jednání obžalobě impeachmentu (Higgins 2021: 83). Další advokát Bradley Byrne v reakci na obvinění z obstrukcí Kongresu uvedl, že tato záležitost se má řešit soudní cestou a nikoliv impeachmentem (Higgins 2021: 84).

Během senátního procesu 27. ledna a 1. února *New York Times* zveřejnil informace z nadcházející knihy Johna Boltona – bývalého poradce pro národní bezpečnost, které podporují Trumpova obvinění. Z informací vyplývalo, že více než dva měsíce předtím, než proběhl telefonát mezi Trumpem a Zelenským, nařídil prezident Johnu Boltonovi, personálnímu šéfovi Bílého domu Micku Mulvaneyovi a osobnímu advokátovi Rudolphu Giulianiovi, aby mu pomohli s jeho nátlakovou kampaní na získání škodlivých informací o demokratech od ukrajinských představitelů. Přes tato zjištění republikáni v Senátu zablokovali na konci ledna zvážení nových svědků či dokumentů k impeachmentu a definitivně tak zastavili konečný tlak demokratů na posílení jejich případu (Trautman 2020: 213). 5. února 2020 Senát Trumpa zprostil všech obvinění. Kromě republikána Mitta Romneyho, který v případě 1. článku hlasoval pro prezidentovo odsouzení, všechny hlasy kopírovaly stranické rozložení horní komory (Higgins 2021: 79).

Donald Trump se v kontextu původního významu impeachmentu nepochybně dopustil žalovatelného činu zneužití moci. Jak vychází z našeho nástinu debaty Otců zakladatelů v první části práce, delegát William Davie považoval impeachment jako prostředek, bez kterého by prezident nešetřil žádným úsilím, aby byl znovu zvolen do svého úřadu (viz podkapitola 2.1). Trumpovy snahy pošpinit svého protikandidáta výměnou za finanční pomoc zahraniční vládě bychom tak mohli aplikovat na Davieho obavy ohledně zneužití úřadu prezidenta.

Spornější je v tomto ohledu obvinění z obstrukcí Kongresu vycházející z Trumpova využití výkonné výsady. Podle Franklin – Caress a kol. (2020: 218–219) se tato obvinění zabývají de facto otázkou, zda bude Kongresu do budoucna v impeachmentu umožněno plnit svou kontrolní funkci. Tento proces tak označují jako jakýsi precedent, který buď umožní Kongresu zastávat naplno roli

kontrolního tělesa, nebo dovolí budoucím prezidentům jednoduše odmítnout s Kongresem spolupracovat. Rozhodnutí soudu z 3. ledna 2020, ze kterého vychází, že bývalý právník Bílého domu Don McGahn měl právo neuposlechnout předvolání Soudního výboru Sněmovny, v tomto smyslu podporují druhou možnost (Franklin – Caress a kol. 2020: 219). Zda bylo využití prezidentské výkonné výsady a nespolupráce s vyšetřováním žalovatelným činem, je v tomto ohledu, na rozdíl od Trumpova zneužití moci, velice komplikovanou otázkou.

Na co poukazují odborníci je fakt, že Trumpův impeachment byl výsledkem silné polarizace v rámci stranicko-politického boje mezi demokraty a republikány. Proces byl podle Franklin – Caress a kol. (2020: 209) z důvodu tohoto extrémního stranictví dokonce nevyhnutelný a pravděpodobně by byl zahájen i proti Clintonové. Frosini – Keys (2021: 1217) zase uvádějí, že tento impeachment rostoucí polarizaci stran normalizoval. Z pozorování procesu v Senátu vyvozují, že ačkoliv z krátkodobého horizontu nepředvolání nových svědků hrálo do karet republikánům a ochránilo Trumpovu pozici, z dlouhodobého hlediska se jednalo o přímé podkopávání ústavy a právního státu (2021: 1215). Republikánská strana, ideologicky sjednocená senátní většina a Bílý dům tak podle nich téměř deregulovaly zákonodárně-výkonný vztah odpovědnosti (2021: 1228).

Na prvním Trumpově procesu můžeme sledovat jistou unikátnost, která ho odlišuje od všech předchozích prezidentských impeachmentů v tom, že přes nepopiratelné spáchání žalovatelného činu zneužití úřadu byl i přesto Trump ze všech obvinění nakonec osvobozen. Motivace demokratů zbavit Trumpa úřadu z důvodu zneužití svého postavení by tak naplňovala původní smysl tohoto institutu. Jeho stranickost a politizace – především v Senátu, kterému v tomto ohledu tvůrci ústavy dávali největší důvěru, by se pak zřejmě rozcházela s jejich původním záměrem.

3.5 Druhý proces impeachmentu Donalda Trumpa

Okolnosti roku 2020 nebyly příznivé jak pro americkou společnost, tak především ani pro Donalda Trumpa. Pandemie koronavirového onemocnění COVID-19 si vyžádala ve Spojených státech mnoho obětí a vytvořila v zemi ekonomickou krizi. Trump během ní ztrácel popularitu a dopustil se dalších kontroverzností, kdy např. v dubnu během svého veřejného brífinku doporučil injekci s dezinfekcí jako lék proti koronaviru (Dartunorro 2020). V květnu navíc po zásahu policisty Dereka Chauvina, který měl za následek smrt Afroameričana George Floyd, vypukly v zemi silné protesty hnutí *Black Lives Matter* bojující za rasovou rovnoprávnost. Trump se během těchto nepokojů ostře vymezoval proti aktivitám hnutí a označoval ji jako toxickou propagandu (Niedzwiadek 2020). Poté, co Trump v listopadu prohrál prezidentské volby proti demokratu Joe Bidenovi, začal výsledek voleb soustavně napadat a zpochybňovat. 2. ledna 2021 v hodinovém telefonátu dokonce naléhal na státního tajemníka Georgie, Brada Raffenspergera, aby tamní výsledek voleb zvrátil v jeho prospěch a našel mu potřebných 11 780 hlasů (Kuznia – Ortega – Tolan 2021). To, co však bývalého prezidenta znovu postavilo před proces impeachmentu, byla jeho role v lednovém útoku na Kapitol.

6. ledna 2021 probíhala schůze Kongresu za účelem potvrzení výsledku listopadových prezidentských voleb. Při této příležitosti se ve Washingtonu D.C. konaly protesty příznivců Trumpa, kteří se proti výsledkům voleb vymezovali a považovali je za podvod. Samotný Trump na tomto shromáždění vystoupil a vyzýval své podporovatele, aby za obranu své země bojovali. Po tomto projevu mnozí z příznivců pochodovali ke Kapitolu a po střetu s policií násilně vtrhli do budovy. Následný chaos, který neměl v amerických dějinách obdoby, za sebou zanechal pět mrtvých a desítky zraněných. Tato událost ohrozila dlouhou tradici pokojného předání moci v zemi a stala se základem pro Trumpovo obvinění v procesu impeachmentu (Ratney 2022: 126–127). Mnozí republikáni v reakci úmyslně sdíleli dezinformace a tvrdili, že demonstranti byli příznivci hnutí *Black Lives Matter* a krajně levicových skupin jako *Antifa*. Další zase argumentovali, že

útok nebyl o nic horší než nepokoje a rabování během rasových protestů po smrti George Floyda (Trautman 2021: 14).

Lídr Demokratické strany v čele s Nancy Pelosiovou již den po násilném vniknutí apelovali na viceprezidenta Mike Pence, aby využil 25. dodatek americké ústavy a nahradil Trumpa proti jeho vůli před 20. lednem, kdy končilo jeho funkční období. Pence tuto myšlenku odmítl v dopise, který zaslal Pelosiové (Parry 2021: 1–2). Již 12. ledna byl demokrata ve Sněmovně reprezentantů představen jediný článek impeachmentu obviňující Donalda Trumpa z podněcování k povstání na základě žalovatelného činu „těžké zločiny a trestné činy“. Přestože se tento článek zaměřoval především na Trumpovu roli během nepokojů v Kapitolu, zmiňoval se taktéž o lživých tvrzeních o volebním podvodu v týdnech před nepokoji či o již zmíněném vyvíjeném tlaku na tajemníka státu Georgie, aby pro Trumpa „nalezl“ potřebné hlasy (Trautman 2021: 23; 29–30).

Pouhý týden po událostech v Kapitolu, 13. ledna 2021, schválila Sněmovna reprezentantů představený článek impeachmentu, přičemž bylo v debatě odkázáno na 3. oddíl 14. dodatku ústavy, který zakazuje každé osobě, která se zapojila do povstání nebo vzpoury proti státu zastávat jakýkoli úřad Spojených států amerických (Parry 2021: 2). Několik republikánů během debaty vyzvalo demokrata, aby se ve snaze o impeachment prezidenta Trumpa chovali zdrženlivě, a varovali před politizací tohoto institutu: kongresman McClintock uvedl, že ačkoliv nesouhlasil s Trumpovým veřejným projevem k demonstrujícím, obvinění z tohoto projevu by de facto narušilo právo na svobodu slova. Andy Biggs varoval, že by obžalování Trumpa bylo Pyrrhovo vítězství, neboť by poté existovalo stále velké množství jeho podporovatelů (Golding 2021).

Na druhé straně republikánka Liz Cheneyová vydala prohlášení, ve kterém označila prezidenta jako hlavního strůjce nepokojů a zdůraznila, že nikdy v historii nedošlo k větší zradě úřadu prezidenta Spojených států, než nyní (Trautman 2021: 32). Demokrat Hakeem Jeffries pronesl, že se Trump dopustil ústavního zločinu plného nenávisti a lži, který nelze ignorovat a označil samotného prezidenta za živý žalovatelný čin. Jerry Nadler o Trumpovi v debatě mluvil jako o největším

nebezpečí pro národ, který podnítil nepokoje v Kapitolu. Cedric Richmond v debatě varoval před skutečností, že kdyby Trump nebyl v procesu impeachmentu zbaven úřadu, mohl by se o podobné podněcování pokusit znovu (Jacobo 2021). Pro prezidentovu obžalobu hlasovalo nakonec celkem 232 kongresmanů, z nichž 10 bylo z republikánských řad. Žádný demokrat v tomto případě nehlasoval proti schválení článku (Belam 2021). K obžalobě prezidenta, ke kterému v prvním Trumpově procesu došlo po 3 měsících vyšetřování, stačilo tak nyní demokratům pouze 7 dní.

Manažeři Sněmovny předali schválená obvinění Senátu 25. ledna – 5 dní poté, co proběhla inaugurace nového prezidenta Joea Bidena. Proces impeachmentu v horní komoře tak probíhal mimo Trumpovo funkční období. Ještě předtím 19. ledna vůdce senátní většiny Mitch McConnell, jeden z nejvýraznějších obránců Trumpa během prvního impeachmentu, na půdě Senátu překvapil svým tvrzením, ve kterém bývalého prezidenta obvinil ze zmanipulování a vyprovokování davu k útoku na Kapitol (Trautman 2021: 14).

Někteří republikáni před procesem v Senátu argumentovali, že horní komora v impeachmentu nemá pravomoc odsuzovat bývalé státní činitele. Na tato tvrzení zareagovalo 170 ústavních odborníků, kteří se podepsali pod prohlášení, ve kterém se shodují na možnosti odsoudit bývalé státní činitele, včetně prezidenta. V něm předkládají argument, ve kterém u institutu impeachmentu rozlišují dvě hlavní funkce – pravomoc zbavit úřadu a diskvalifikovat z budoucího výkonu veřejného úřadu. Proces impeachmentu tak podle tohoto tvrzení musí být taktéž aplikovatelný na bývalé úředníky, kteří by mohli usilovat o znovuzvolení (Bertrand 2021).

Proces v Senátu započal až 9. února a trval 5 dní. Prokurátoři Sněmovny představili svůj případ prostřednictvím emotivního videa zachycující nepokoje v Kapitolu, z jejichž podněcování byl Trump obviněn. Nicméně po této prezentaci zobrazující násilí a hrozbu pro bezpečnost lidí se pouze 6 republikánů připojilo k demokratům v hlasování o zahájení slyšení, což de facto předznamenalo Trumpovo konečné osvobození. Manažeři ve své prezentaci argumentovali, že po

prohraných volbách prezident Trump odmítl přijmout vůli amerického lidu a bez důkazů strávil měsíce tvrzením, že ve skutečnosti zvítězil a volby mu byly ukradeny. Podle obvinění pak Trump tyto lži zesiloval a snažil se přesvědčit své příznivce o tom, že jsou oběťmi masivního volebního spiknutí, které ohrožuje existenci národa. V další části obhajoby článku impeachmentu byl Donald Trump manažery obviněn z „těžkých zločinů a trestných zločinů“, útoku na demokratický proces a podkopávání národní bezpečnosti, když prostřednictvím svého projevu podněcoval dav k násilí a během nepokojů nepodnikl žádné kroky k potlačení násilí a ochraně životů. Manažeři vyzvali Senát, aby se prostřednictvím hlasování pro odsouzení domohl Trumpovy zodpovědnosti a dal občanům najevo, že je připraven chránit národ před prezidentem podvracející americkou demokracii (Trautman 2021: 36–39).

Trumpovi právníci na druhé straně argumentovali, že zbavení úřadu je v ústavě nedílnou součástí impeachmentu a není tak možné odsoudit prezidenta, který již není ve veřejné funkci – jednalo by se tak o odsouzení soukromé osoby. Ve své prezentaci se snažili poukázat na politizaci procesu a představili krátké video různých demokratů, kteří volali po impeachmentu od prvních měsíců Trumpova prezidentsví. Právní tým bývalého prezidenta zdůrazňoval, že výroky o ukradených volbách jsou pod ochranou ústavního práva na svobodu projevu a není je tak možné odsoudit. V otázce podněcování k útoku na Kapitol obhájci tvrdili, že demokraté nejsou schopni Trumpovu vinu přímo dokázat (Washington Post 2021).

Donald Trump byl nakonec 13. února 2021 zbaven všech obvinění: 57 senátorů – opět Mitt Romney a dalších 6 republikánů hlasovalo společně s demokraty pro odsouzení. 43 hlasů bylo pro Trumpovu nevinu, což nestačilo na požadovanou 2/3 supervětšinu. Většina ze zmíněných 7 republikánů následně čelila intenzivnímu odporu od stranických kolegů, kteří byli jejich hlasováním znepokojeni, stejně jako v případě 10 republikánů ve Sněmovně reprezentantů, kteří podpořili obžalobu (Trautman 2021: 39). Vůdce republikánské senátní většiny McConnell po hlasování označil Trumpa za zodpovědného za útok na

Kapitol a označil jeho jednání za hanebné zanedbání povinností, přestože hlasoval pro jeho nevinu s odůvodněním, že je protiústavní odsoudit již neúřadujícího prezidenta. McConnell byl však taktéž jedním z těch, kteří se proces v Senátu snažili oddálit do doby, než Trumpovi skončí prezidentský mandát (BBC 2021).

Trumpův druhý impeachment tomuto institutu přináší další unikátnost – jako první prezident Spojených států čelil procesu mimo svůj veřejný mandát. Pokud bychom se ale měli ptát na otázku, zda je možné odsoudit bývalého státního činitele, odpověď může být značně komplikovaná, neboť v tomto případě neexistuje žádný právní precedent. Jak bylo uvedeno výše, 170 ústavních odborníků se podepsalo pod prohlášení, ve kterém tuto možnost připouštějí s argumentem, že jednou z funkcí impeachmentu je diskvalifikace z budoucího výkonu veřejného úřadu. Ústava se nicméně k této problematice nevyjadřuje. Brian Kalt (2001: 134–135) ve své studii taktéž naznačuje, že budoucí diskvalifikace se zdá jako jedním z důvodů, proč je možné v impeachmentu odsoudit bývalé úředníky. Pozdní impeachment dle něj i poskytuje strukturovanou metodu obrany cti Kongresu. Připouští však v tomto kontextu problematičnost ústavního výkladu. Podle profesora práv Jeda Shugermana (2021) důkazy z anglické praxe, Ústavního konventu a *Listů federalistů* naznačují, že autoři ústavy plně očekávali, že Senát bude mít pravomoc soudit bývalé úředníky včetně prezidenta. Jak uvádí Hamilton v *Listech federalistů*, základním zdrojem inspirace impeachmentu byla britská praxe, která ovšem umožňovala vést procesy s bývalými činiteli – např. s bývalým guvernérem Indie Warrenem Hastingsem.

Hastingsův proces byl během Ústavního konventu pozorně sledován (viz podkapitola 2.2), přičemž se žádný z delegátů nepozastavil nad skutečností, že impeachment probíhal 2 roky po jeho rezignaci na tuto veřejnou funkci. Žádná státní ústava té doby taktéž nezakazovala zahájení procesu proti bývalému úředníkovi, přičemž dokonce stát Delaware dovoľoval obžalobu guvernéra pouze za předpokladu, že již byl mimo veřejný úřad. Z anglické a rané americké praxe tak dle Shugermana (2021) vychází, že je důraz kladen spíše na trest, jako např. diskvalifikaci z budoucího úřadu, než na samotné odvolání.

Na druhé straně např. bývalý obvodní soudce Michael Luttig poznamenává, že ústava ve svém znění uvádí, že je možné v procesu impeachmentu obžalovat prezidenta, a nikoliv bývalého prezidenta. Jakmile tak osoba nezastává svůj veřejný post, není možné ho v procesu odsoudit a obžalovat (Levy 2021). Ve vlivném díle *Komentáře k Ústavě Spojených států* soudce Joseph Story zase tvrdí, že impeachment je nepoužitelný pro ty úředníky, kteří opustili svou pozici, protože odstranění, jakožto primární náprava, kterou proces impeachmentu umožňuje, již není nutná (Cole – Garvey 2021: 2). Otázka ohledně možnosti obžalovat a odsoudit bývalého úředníka v kontextu impeachmentu je značně komplikovaná a v odborné debatě na ní neexistuje přímá shoda. Trumpův proces měl však za následek to, že se toto téma dostalo do veřejného prostoru.

Hlavní motivací demokratů obžalovat a odsoudit Trumpa v posledních týdnech jeho úřadu v procesu impeachmentu bylo podle politologa Ksiazkiewiczze zabránit Trumpovi případné možnosti se v budoucnu ucházet o post prezidenta. To, co shledává pozoruhodným, je fakt, že 10 republikánů ve Sněmovně a 7 v Senátu hlasovalo proti „svému“ prezidentovi, což bylo nejvíce v historii impeachmentu prezidentů. Podle politologa Jeffa Mondaka se Trump tlačení na Raffenspergera, aby mu našel potřebné hlasy, dopustil zneužití své moci. Dále uvádí, že Trumpovy lži o ukradených volbách byly základem nepokojů v Kapitolu – Trump demonstranty tváří v tvář povzbuzoval, aby pochodovali ke Kapitolu (Hsu 2021). Dle ústavního experta Davida Sklanskyho (2021) je těžké si představit vážnější zneužití moci, než je podněcování davu k násilnému útoku na Kapitol za účelem zablokování zákonného předání moci.

Trump se v posledních týdnech svého prezidentství skutečně dopustil závažných činů. Opakované lži o ukradených volbách, snaha ovlivnit výsledek voleb prostřednictvím tlaku na státního tajemníka Raffenspergera, podněcování svých příznivců k povstání – tato jednání bezpochyby podkopávají ústavní pořádek země a přímo napadají základní demokratické procedury, na nichž Spojené státy stojí. Co více by bylo pro Otce zakladatele důvodem k zahájení procesu impeachmentu, než právě tyto činy? Neschopnost Trumpa odsoudit

v Senátu je pak zřejmě opět výsledkem silně polarizovaného stranického boje, který byl ovšem z části narušen několika republikány, kteří si zřejmě uvědomovali závažnost vznesených obvinění. To, co za sebou druhý Trumpův impeachment zanechává, je pak především otázka, zda je vůbec možné v procesu odsoudit bývalého prezidenta.

Závěr

V této práci jsme představili institut impeachmentu prezidenta Spojených států amerických s ohledem na jeho původní význam a roli v americkém politickém systému. Na tomto základě byla následně nastíněna jeho měnící se politicko-historická interpretace, čehož jsme docílili prostřednictvím analýzy dosud proběhlých prezidentských procesů impeachmentu. V závěru každého popsaného procesu jsme se poté pokusili zhodnotit, do jaké míry se jeho postup a podoba shodovala či neshodovala s původním významem tohoto institutu, který zamýšleli Otcové zakladatelé při formování americké federální ústavy.

V první části práce jsme se prostřednictvím rozboru dochovaných záznamů z Ústavního konventu, *Listů federalistů* a odborné interpretace snažili přiblížit k pochopení původního významu institutu prezidentského impeachmentu. Z debaty tvůrců ústavy vyplývá, že jejich hlavním záměrem bylo vytvořit nástroj či pojistku, která nejvyšší exekutivní složce moci, tedy prezidentovi, zabrání ve zneužívání svých pravomocí k vlastnímu politickému prospěchu. Tyto obavy vycházely především z historické praxe, kdy původní americké státy spadaly pod autoritu britského monarchy.

Delegáti zvolili jako hlavní důvody k zahájení impeachmentu „velezradu“, „úplatkářství“ nebo „jiné těžké zločiny a trestné činy“. Ačkoliv termíny „velezrada“ a „úplatkářství“ jsou jasně definované, „jiné těžké zločiny a trestné činy“, původně vycházející z anglického zvykového práva, představují široké spektrum nesprávných či nemorálních jednání. Z diskuze Otců zakladatelů vyplývá, že se jedná především o takové činy, které zahrnují závažná veřejná pochybení, zločiny proti státu, zneužívání moci, porušování veřejné důvěry či taková jednání, která podkopávají základní ústavní principy. Nutno dodat, že se podle tvůrců ústavy nemusí jednat o takové činy, které jsou zpravidla právně definovány jako trestné – delegát Alexander Hamilton je označoval jako „politické“. Právě tento problematický zmíněný termín se stal v procesech hlavním předmětem zneužití, kdy ho někteří političtí představitelé záměrně chybně

interpretovali a využili jako záminku k zahájení impeachmentu stranicky nepohodlných prezidentů.

Výlučná pravomoc zahájit a vést proces impeachmentu byla svěřena Kongresu. Ačkoliv se uvažovalo o Nejvyšším soudu jakožto o instituci, která v procesu impeachmentu rozhodne o konečné vině či nevině obžalovaného, tvůrci ústavy tento dle jejich slov náročný úkol předali Senátu. Senát byl Otcí zakladateli považován za nejdůvěryhodnější instituci – jeho důvěra totiž vychází od samotného lidu, který si volí jeho reprezentanty. Důvěryhodnost a nestrannost tohoto orgánu je pak garantována povinností soudit obžalovaného v procesu pod složenou přísahou. K zajištění větší nestrannosti procesu a snaze minimalizovat roli impeachmentu jako nástroje stranického boje, byla ustanovena nutnost dvoutřetinové supervětšiny hlasů potřebných k odsouzení a zbavení úřadu během řízení v Senátu.

Paradoxem je, že již první proces impeachmentu vedený proti prezidentu Andrewu Johnsonovi se odklonil od původních představ zakladatelů a stal se nástrojem politického boje mezi republikánským Kongresem a prezidentem ohledně poválečného uspořádání země. Kongres v rámci svých snah o zbavení prezidenta úřadu vytvořil a schválil protiústavní zákon, který hlavě státu omezoval základní pravomoci. Johnsonovo „porušení“ této legislativy vytvořilo očekávanou záminku k zahájení procesu impeachmentu, který důsledkem politických her uvnitř Republikánské strany skončil neúspěšně v Senátu.

Stejně tak byl impeachment jako nástroj politického boje v důsledku stále sílící stranické polarizace využit proti Billu Clintonovi. Demokratický prezident byl republikány v procesu obžalován za porušení přísahy ve výpovědi ohledně sexuálního vztahu se stážistkou Monicou Lewinskou. Ačkoliv byl taktéž bývalý prezident nakonec všech obvinění Senátem zproštěn, jen stěží by Clintonova soukromá aféra naplňovala delegáty zamýšlené důvody k impeachmentu.

Odlišný byl v tomto ohledu případ prezidenta Richarda Nixona. Přestože republikánský prezident rezignoval ještě před tím, než ho Sněmovna

v impeachmentu obžalovala, informace naznačují, že by byl pravděpodobně jako jediný prezident v procesu impeachmentu odsouzen a zbaven tak úřadu. Nixon se dopustil závažných činů, kdy se prostřednictvím ovlivňování federálních agentur jako FBI snažil zamaskovat vloupání jeho organizace do hlavního sídla Demokratické strany ve washingtonském komplexu Watergate. Motivace Kongresu obvinít Nixona z jistého zneužití moci či maření spravedlnosti a následná ochota republikánů odsoudit „svého“ stranického prezidenta by bezpochybně splňovala původní smysl institutu impeachmentu prezidenta.

Trumpovy impeachmenty se odehrály ještě v silněji stranicky polarizovaném prostředí než v případě Clintona. Trumpův první impeachment byl unikátní v tom, že ačkoliv motivace k zahájení procesu by splňovala původní záměr tvůrců ústavy, selhal by v jejich očích pravděpodobně Senát, jakožto dle nich nestranné a nejdůvěryhodnější těleso. Sněmovna reprezentantů obžalovala Trumpa ze zneužití moci, kdy prezident tlačil na zahraniční vládu, aby začala vyšetřovat jeho politického rivala Joe Bidena výměnou za finanční pomoc. Toto je čin, který by jistě naplňoval legitimní důvod k impeachmentu. Konečné rozhodnutí Senátu, kdy téměř všichni republikáni volili stranicky pro osvobození „svého“ prezidenta, by se pak s původní představou Otců zakladatelů značně rozcházel.

Podobnou situaci můžeme pozorovat i v případě druhého Trumpova procesu. Ačkoliv byl Trump obviněn z podněcování ke vzpouře, kdy své příznivce vyzýval a podporoval, aby za svou zemi bojovali, což mělo za následek násilné vniknutí do Kapitolu, byl Senátem opět zproštěn všech obvinění. Republikáni v tomto případě argumentovali, že není možné odsoudit již neúřadujícího prezidenta, což je další důležitá otázka týkající se impeachmentu, na kterou ale tato práce nemá kapacity ani prostor zodpovědět.

Z představené analýzy tohoto institutu docházíme k závěru, že impeachment může být silným prostředkem, který – jako v případě Nixona, může skutečně ochránit národ a ústavní principy před zneužitím moci prezidenta. Problém však nastává v případě, kdy se jeho původní účel ústavní pojistky přetvoří

v nástroj politicko-stranického boje, kdy se jedna strana snaží za každou cenu prostřednictvím tohoto institutu poškodit prezidenta, či ho naopak podporovat za jakýchkoliv okolností bez ohledu na závažnost jeho spáchaných činů. Otcové zakladatelé tak pravděpodobně nepředpokládali, že v rámci historicko-politického vývoje dojde uvnitř stranického systému k tak silné polarizaci, která by měla za následek přetvoření tohoto institutu v nástroj politické zbraně.

Seznam použité literatury a pramenů

Bailey, J. D. (nedatováno). Articles of Impeachment of Andrew Johnson. *Teaching American History*. (<https://teachingamericanhistory.org/document/articles-of-impeachment-of-andrew-johnson/>, 5. 4. 2022).

Barker, S. S. (2018). An Overview of Presidential Impeachment. *Colorado Lawyer* 47, s. 30–36.

BBC (2020). *Trump impeachment: The short, medium and long story* (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-49800181>, 31. 3. 2022).

BBC (2021). *Trump impeachment: Senate falls short of majority needed to convict* (<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-56056310>, 1. 4. 2022).

Belam, M. (2021). Donald Trump impeachment trial: what you need to know. *The Guardian*. 10. 2. 2021 (<https://www.theguardian.com/us-news/2021/feb/10/donald-trump-impeachment-trial-what-you-need-to-know>, 1. 4. 2022).

Bertrand, N. (2021). Legal scholars, including at Federalist Society, say Trump can be convicted. *Politico*. 21. 1. 2021 (<https://www.politico.com/news/2021/01/21/legal-scholars-federalist-society-trump-convict-461089>, 1. 4. 2022).

Bomboy, S. (2017). What the Founders thought about impeachment and the President. *National Constitution Center*. 18. 5. 2017 (<https://constitutioncenter.org/blog/what-the-founders-thought-about-impeachment-and-the-president>, 9. 3. 2022).

Bomboy, S. (2019). The House's role in the impeachment inquiry process. *National Constitution Center*. 25. 9. 2019 (<https://constitutioncenter.org/interactive-constitution/blog/the-houses-role-in-the-impeachment-inquiry-process>, 10. 3. 2022).

- Cole, J. P. – Garevy, T. (2021). The Impeachment and Trial of a Former President. *Congressional Research Service*. 15. 1. 2021 (<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10565>, 1. 4. 2022).
- Cole, J. P. – Garvey, T. (2019). Impeachment and the Constitution. *Congressional Research Service*. 20. 11. 2019 (<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46013>, 13. 3. 2022).
- Constitution Annotated (neuedeno). ArtI.S2.C5.1.1 The Power of Impeachment: Overview (https://constitution.congress.gov/browse/essay/artI-S2-C5-1-1/ALDE_00000030/, 10. 3. 2022)
- Dartunorro, C. (2020). Trump suggests 'injection' of disinfectant to beat coronavirus and 'clean' the lungs. *NBC News*. 24. 4. 2020 (<https://www.nbcnews.com/politics/donald-trump/trump-suggests-injection-disinfectant-beat-coronavirus-clean-lungs-n1191216>, 1. 4. 2022).
- Farrand, M. (1911). *The Records of the Federal Convention of 1787, vol. 2* (New Haven: Yale University Press).
- Franklin, D. P. – Caress, S. M. a kol. (2020). *The Politics of Presidential Impeachment* (New York: State University of New York Press).
- Frosini, J. O. – Keys, A. (2021). The First Impeachment: from a Comparative Study of its British Historical Roots to a Contextual Analysis. *DPCE Online* 46 (1), s. 1211–1257.
- Frost, B. P., Sikkenga, J. (2019). *History of American Political Thought* (Lanham: Lexington Books).
- Gale (2019). (<https://www.gale.com/intl/databases-explored/social-issues/impeachment>, 14. 3. 2022).
- Gerhardt, M. J. (1999). The Lessons of Impeachment History. *George Washington Law Review* 67, s. 603–625.

Golding, B. (2021). Republicans in Congress warn against politicizing impeachment. *New York Post*. 13. 1. 2021 (<https://nypost.com/2021/01/13/republicans-in-congress-warn-against-politicizing-impeachment/>, 1. 4. 2022).

Gundersen, K. (2020). The Politics of Impeachment: A Question of Legitimacy. *Harvard Political Review*. 15. 1. 2020 (<https://harvardpolitics.com/the-politics-of-impeachment-2/>, 31. 3. 2022).

Hamilton, A. (1788). FEDERALIST NO. 65. *Library of Congress*. (<https://guides.loc.gov/federalist-papers/text-61-70#s-lg-box-wrapper-25493452>, 10. 3. 2022).

Higgins, J. P. (2021). The Second Article of Impeachment Against Trump as a Constitutional Question: Parliamentary Sovereignty or the Separation of Powers? In: Bartosik, L. D – Szlingiert, D. a kol., *American legal, political & economic thought – selected problems (volume II)* (Łódź: Archae-Graph Wydawnictwo Naukowe), s. 65–92.

Hoffer P. Ch. – Hull, N. E. H. (1984). *Impeachment in America, 1635-1805* (New Haven: Yale University Press).

Holtzman, E. (2008). Abuses of Presidential Power: Impeachment as a Remedy. *University of Miami Law Review* 62 (2), s. 213–228.

Horst, P. (2020). The Politics of Removal: The Impeachment of a President. In: Oswald, M. T. eds. *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy* (Cham: Palgrave Macmillan), s. 63–104.

Hsu, Ch. (2021). UI political science professors analyze ‘remarkable’ impeachment trial. *The Daily Illini*. 24. 2. 2021 (<https://dailyillini.com/news-stories/2021/02/24/ui-political-science-professors-analyze-remarkable-impeachment-trial/>, 1. 4. 2022).

Jacobo, J. (2021). Key moments from the House debates on Trump's 2nd impeachment. *ABC News*. 14. 1. 2021 (<https://abcnews.go.com/Politics/key->

moments-house-debates-trumps-2nd-impeachment/story?id=75230148, 1. 4. 2022).

Jillson, C. (2021a). Is Impeachment Still Really a Thing? Part I. *Routledge*. 12. 5. 2021 (<https://www.routledge.com/blog/article/is-impeachment-still-really-a-thing-part-i>, 9. 3. 2022).

Jilson, C (2021b). Is Impeachment Still Really a Thing? Part II. *Routledge*. 12. 5. 2021 (<https://www.routledge.com/blog/article/is-impeachment-still-really-a-thing-part-ii>, 15. 3. 2022).

Jones, B. (2022). Hunter Biden Left Ukrainian Company in 2019, Contrary to Ted Nugent. *Factcheck.org*. 4. 3. 2022 (<https://www.factcheck.org/2022/03/hunter-biden-left-ukrainian-company-in-2019-contrary-to-ted-nugent-post/>, 30. 3. 2022).

Kalt, B. C. (2001). The Constitutional Case for the Impeachability of Former Federal Officials: An Analysis of the Law, History, and Practice of Late Impeachment. *Texas Review of Law & Politics* 6 (1), s. 13–135.

Kalt, B. C. (2019). Presidential Impeachment and Removal: From the Two-Party System to the Two-Reality System. *George Mason Law Review* 27 (1), s. 1–27.

Katyal, K. N. (2000). Impeachment as Congressional Constitutional Interpretation. *Law and Contemporary Problems* 63 (1/2), s. 169–191.

Kilpatrick, C. (1974). Nixon Resigns. *Washington Post*. 9. 8. 1974 (<https://www.washingtonpost.com/wpsrv/national/longterm/watergate/articles/080974-3.htm>, 5. 4. 2022).

Kuznia, R. – Ortega, B. – Tolan, C. (2021). In the wake of Trump's attack on democracy, election officials fear for the future of American elections. *CNN*. 13. 9. 2021 (<https://edition.cnn.com/2021/09/12/politics/trump-2020-future-presidential-elections-invs/index.html>, 1. 4. 2022).

Levy, R. A. (2021). Impeachment of an Ex-President Is Unconstitutional. *Cato Institute*. 22. 1. 2021 (<https://www.cato.org/blog/impeachment-ex-president-unconstitutional>, 1. 4. 2022).

- Mure, T. (2021). The Biggest Donald Trump Scandals (So Far). *ThoughtCo*. 19. 1. 2021 (<https://www.thoughtco.com/trump-scandals-4142784>, 29. 3. 2022).
- Neumann, R. (2007). The Revival of Impeachment as Partisan Political Weapon. *Hastings Constitutional Law Quarterly* 34 (2), s. 161–328.
- Niedzwiadek, N. (2020). Trump goes after Black Lives Matter, ‘toxic propaganda’ in schools. *Politico*. 17. 9. 2020 (<https://www.politico.com/news/2020/09/17/trump-black-lives-matter-1619-project-417162>, 1. 4. 2022).
- Ohnesorge, J. K. M. (2019). Comparing Impeachment Regimes. *University of Wisconsin Legal Studies Research Paper* 1468, s. 1–41.
- Orth, J. V. (2000). Presidential Impeachment: The Original Misunderstanding. *Constitutional Commentary* 17, s. 587–591.
- Owsley, B. L. (2020). Due Process and the Impeachment of President Donald Trump. *University of Illinois Law Review* 67, s. 67–80.
- Parry, M. (2021). After the storming of the US Capitol: A second impeachment trial of President Trump? *European Parliament Think Tank*. 20. 1. 2021 ([https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)65945](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)65945) 4, 1. 4. 2022).
- Rathey, J. D. (2022). Impartial justice: restoring integrity to impeachment trials. *Pepperdine Law Review* 49 (1), s. 123–194.
- Savage, Ch (2021). How the Impeachment Process Works. *The New York Times*. 9. 2. 2021 (<https://www.nytimes.com/2019/09/24/us/politics/impeachment-trump-explained.html>, 9. 3. 2022).
- Shugerman, J. H. (2021). Impeach an Ex-President? The Founders Were Clear: That’s How They Wanted It. *Politico*. 11. 2. 2021 (<https://www.politico.com/news/magazine/2021/02/11/donald-trump-impeachment-ex-president-founders-468769>, 1. 4. 2022).

Sklansky, D. A. (2021). Stanford's David Sklansky on the Second Impeachment of Donald J. Trump. *Stanford Law School Blog*. 10. 2. 2021 (<https://law.stanford.edu/2021/02/10/stanfords-david-sklansky-on-the-second-impeachment-of-donald-j-trump/>, 1. 4. 2022).

Taylor, J. (2019). Fractured Into Factions? What The Founders Feared About Impeachment. *National Public Radio*. 18. 11. 2019 (<https://www.npr.org/2019/11/18/779938819/fractured-into-factions-what-the-founders-feared-about-impeachment?t=1639257459713>, 8. 3. 2022).

Tindall, G. B. – Shi, D. E. (1994). *Dějiny států USA*. (Praha: Nakladatelství Lidové noviny). Přeložili: Faltýsková, A. – Komárková, A. a kol. Součástí této publikace je *Ústava Spojených států amerických*.

Trautman, L. J. (2020). Impeachment, Donald Trump and The Attempted Extortion of Ukraine. *Pace Law Review* 40 (2), s. 141–224.

Trautman, L. J. (2021). DOMESTIC TERRORISM, ATTACK ON THE U.S. CAPITOL, AND THE SECOND IMPEACHMENT OF DONALD TRUMP. *Seattle University Law Review* 45 (4), s. 1–80.

Trickey, E. (2017). Inside the Founding Fathers' Debate Over What Constituted an Impeachable Offense. *Smithsonian Magazine*. 2. 10. 2017 (<https://www.smithsonianmag.com/history/inside-founding-fathers-debate-over-what-constituted-impeachable-offense-180965083/>, 9. 3. 2022).

U.S. Senate (nedatováno). *The Impeachment of Andrew Johnson (1868) President of the United States*. (https://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Impeachment_Johnson.htm#1, 12. 3. 2022).

Washington Post (2021). *See all the evidence presented in Trump's impeachment trial* (<https://www.washingtonpost.com/politics/interactive/2021/evidence-trump-second-impeachment/>, 1. 4. 2022).

Wilkie, Ch. (2019). President Trump is impeached in a historic vote by the House, will face trial in the Senate. *CNBC*. 19. 12. 2019 (<https://www.cnbc.com/2019/12/18/trump-impeached-by-house-for-high-crimes-and-misdemeanors.html>, 31. 3. 2022).

Wolf, Z. B. (2020). Top takeaways from the start of the Trump team's impeachment defense. *CNN*. 26. 1. 2020 (<https://edition.cnn.com/2020/01/25/politics/impeachment-watch-january-25/index.html>, 31. 3. 2022).

Yglesias, M. – Prokop, A. (2021). The ultimate guide to Donald Trump's first impeachment. *Vox*. 29. 11. 2021 (<https://www.vox.com/c/2020/2/6/20914280/impeachment-trump-explained>, 30. 3. 2022).

Resumé

The Institute of Impeachment of the President of the United States of America has once again come to the forefront of the general public. Therefore, the aim of this bachelor thesis is to present this institute with regard to its original role and meaning, while at the same time provide its changing political-historical interpretation.

The theoretical part outlines the historical roots of American impeachment – that is, what institutionalized framework and practice it is originally based on and how it was transferred to the United States. Subsequently, the debate of the creators of the Constitution of the United States, dealing with the original meaning of the president's impeachment is introduced and interpreted. On the basis of the Constitution, the thesis describes basic principles and mechanisms of the impeachment process in both chambers of Congress – i.e., how, according to practice, the process takes place in the House of Representatives, and how in the Senate.

The second part of the thesis focuses on the description of the cases of impeachment of the Presidents of the United States of America up to now. Historical and political circumstances that led to the impeachments and factual information from the trials are then presented here. On this basis, the changing historical interpretation of impeachment in the context of its role and significance is presented through a scholar constitutional-political debate. The thesis thus provides a comparison, i.e., an assessment of the extent to which the meaning of the president's impeachment in individual cases differed or did not differ from the original interpretation of impeachment by the Founding Fathers.